

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลของการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนชิปปาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางภาษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ การเรียนรู้กลุ่มทักษะภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา การสร้างความรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางภาษา การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนชิปปา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียน

1. การเรียนรู้กลุ่มทักษะภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2534) ได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้เรียนรู้กลุ่มทักษะภาษาไทย มีรายละเอียดของจุดประสงค์ดังนี้

การฟัง

1. ฟังเรื่องราว ข่าว เหตุการณ์ ฯลฯ แล้วสามารถจับใจความสำคัญ เปรียบเทียบ แยกแยะข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น
2. หาความบันเทิงจากการฟัง
3. ใช้ทักษะการฟังในการเพิ่มพูนความรู้และความคิด
4. ให้ความสนใจเรื่องที่ฟัง

การพูด

5. พูดสื่อความชัดเจน ถูกต้อง และคล่องแคล่ว
6. พูดแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์และสรุปความ
7. ปฏิบัติตนตามวิธีการที่เหมาะสมเกี่ยวกับมารยาท และบุคลิกภาพในการพูด

การอ่าน

8. มีความรู้หลักเกณฑ์การอ่านเกี่ยวกับ คำพ้อง อักษรย่อ คำราชาศัพท์ ภาษิต ฯลฯ
9. อ่านออกเสียงถูกต้อง คล่องแคล่ว และชัดเจน

10. จับใจความสรุปสาระสำคัญของข้อความและเรื่องที่อ่าน
11. วิเคราะห์ความสำคัญของข้อความและเรื่องที่อ่าน
12. แสดงความคิดเห็น สนับสนุนคัดค้านข้อความและเรื่องที่อ่านอย่างมีเหตุผล
13. เห็นความสำคัญของการอ่าน
14. ปฏิบัติตนเกี่ยวกับการอ่าน การใช้พจนานุกรม การเลือกใช้ การใช้และการเก็บรักษาหนังสือตามวิธีการที่ถูกต้อง

การเขียน

15. เขียนสะกดคำโดยใช้คำพื้นฐานที่กำหนดให้
16. คัดลายมือถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นระเบียบสวยงาม
17. เขียนตามรูปแบบที่กำหนดให้ โดยลำดับความคิด เหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง
18. เขียนแสดงความคิดอย่างเสรี และเชิงสร้างสรรค์
19. เห็นความสำคัญของการเขียน
20. ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามวิธีเขียน

การที่หลักสูตรได้กำหนดจุดประสงค์ให้ผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 ได้เรียนรู้ตามทักษะทางภาษาทั้ง 4 คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนนั้น ครูจำเป็นต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยให้สอดคล้องกับทักษะทางภาษาทั้ง 4 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

2. การสร้างความรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางภาษา

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาของเด็ก

ในการสอนภาษาไทย แนวคิดการเรียนรู้ภาษามีความจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนเป็นอย่างมาก ครูผู้สอนควรจะเรียนรู้แนวคิดที่จำเป็นในการเรียนภาษาของเด็ก เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

สุจิต เพียรชอบ (2540 :17-21) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาไว้ดังนี้

1. แนวคิดทางด้านสรีรวิทยา

มนุษย์เราเมื่อเกิดมามีอวัยวะต่างๆที่เกี่ยวกับการพูด และการฟังอยู่พร้อม อวัยวะเหล่านั้น จะค่อยๆพัฒนาและทำงานอย่างเป็นระเบียบ ถ้าวางกายพัฒนาไปตามปกติ ไม่มีอะไรบกพร่อง

เด็กก็พร้อมที่จะเรียนรู้ภาษา และสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ถ้าเด็กมีปัญหาเกี่ยวกับอวัยวะออกเสียง เช่น ลิ้นไก่สั้น ปากแหว่ง ก็จะทำให้พัฒนาการทางการพูดช้าไป และมีอาการผิดปกติ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

การเรียนรู้ภาษาเกิดจากความจำเป็นในการสื่อสาร การสื่อสารจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการส่งสารไปยังผู้รับสาร การที่จะส่งสารได้ดีก็จะต้องมีการสร้างสัญลักษณ์ขึ้น จะเป็นเสียงพูด การแสดงกิริยาอาการ หรือตัวอักษรที่ผลิตขึ้นก็ได้ ภาษาที่เป็นระบบเครื่องหมายที่ใช้ในสังคมจะพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปมาหลายชั่วคน และเกิดการเรียนรู้ถ่ายทอดสื่อสารกันในสังคมนั้นๆ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากประสาทสัมผัส

มนุษย์เรียนรู้ภาษาจากประสาทสัมผัส เช่น เมื่อเด็กรู้สึกร้อน เย็น หรือปวดท้องก็จะร้องให้ส่งเสียงออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ เมื่อได้รับการตอบสนองจากผู้ใหญ่โดยการอุ้ม ปลอดภัยเด็กจะเกิดการเรียนรู้ เมื่อเกิดสภาพการณ์เช่นเดิมอีก คือเกิดประสาทสัมผัสเช่นนั้นอีก ในโอกาสต่อมาเด็กจะส่งเสียงร้องเพื่อให้คนมาดูแลและให้ความสะดวกสบายแก่ตน

4. แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

การเรียนรู้ภาษาเกิดจากการที่เด็กสังเกตการใช้ภาษาของบุคคลที่อยู่แวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แม่และผู้เลี้ยงดูตน ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ฉะนั้นเราจะพบว่าเด็กจะใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง ประโยค หรือแม้แต่จังหวะในการพูด ที่มีลักษณะใกล้เคียงหรือเหมือนกับมารดา คนเลี้ยง หรือผู้ใกล้ชิด

5. โครงสร้างทางภาษา

ในการเรียนภาษานั้น เด็กจะเรียนเกี่ยวกับเสียง ความหมายของคำ และประโยค นักภาษาศาสตร์ได้แบ่งลักษณะสำคัญทางภาษาออกเป็น เสียง คำ และรูปประโยค กระบวนการที่ทำให้เสียงเกิดขึ้นและมีความหมายเรียกว่า การเรียนรู้

6. แนวคิดเกี่ยวกับการเอาอย่าง

ในขณะที่เติบโต เด็กมักจะเอาอย่างหรือยึดแบบอย่างการใช้ภาษาของบุคคลที่เด็กรัก บุคคลที่อยู่ใกล้ชิด หรือบุคคลที่เด็กยกย่อง ถ้าผู้ใหญ่ใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐาน เหมาะสม เด็กก็จะได้เรียนรู้ภาษาที่ดี ทำให้มีพื้นฐานการใช้ภาษาที่ดี

7. การได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่

เด็กเรียนรู้ภาษาจากการที่ได้รับการยอมรับและได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ เมื่อเด็กออกเสียงพูดหรือขีดเขียนสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ตาม หากสิ่งนั้นได้รับการยอมรับ ได้รับการนิยมนิยมชอบจากผู้ใหญ่ เด็กจะรู้สึกพอใจในการยอมรับนั้นๆ เมื่อเกิดความพอใจก็จะมีกำลังใจที่จะเรียนรู้ภาษาต่อไป

8. ความอยากรู้อยากเห็น

เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นเป็นอย่างมาก เด็กเรียนรู้ภาษาจากการถามตอบ ผู้ใหญ่ต้องยินดีตอบคำถาม โดยไม่แสดงความรำคาญ หรือความเบื่อหน่ายให้เห็น ยิ่งตอบคำถามมาเท่าไร เด็กก็จะเรียนรู้คำศัพท์และทราบความหมายของคำได้มากเท่านั้น

9. การลองผิดลองถูก

การเรียนรู้ภาษานั้นนอกจากเด็กจะเรียนรู้โดยตรงแล้ว เด็กยังเกิดการเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกด้วย คือเด็กจะลองใช้ภาษาเอง เมื่อเด็กใช้ภาษาถูกต้อง ผู้ใหญ่มักแสดงความพอใจและยกย่องชมเชย แต่ถ้าเด็กใช้ภาษาผิดพลาด ผู้ใหญ่ก็จะแสดงให้เห็นว่าภาษาที่ใช้ไม่ถูกต้อง และแก้ไขให้ มีข้อควรสังเกตประการหนึ่งคือเด็กจะใช้ภาษาเด็ก ซึ่งเป็นภาษาของเด็กเอง อาจใช้ภาษาผิด ผู้ใหญ่บางคนเห็นเป็นเรื่องน่าเอ็นดู การกระทำเช่นนั้นไม่ถูกต้อง เพราะนอกจากจะไม่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของเด็กแล้ว ยังทำให้เด็กเรียนรู้ภาษาและใช้ผิดๆอีกด้วย

10. การเรียนรู้ภาษาโดยมีแรงจูงใจ

การเรียนรู้ของมนุษย์เรานั้น แรงจูงใจนับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะมนุษย์จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีแรงจูงใจประกอบด้วย แรงจูงใจ 2 ประเภท คือแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน แรงจูงใจภายนอกเกิดจากสิ่งเร้าภายนอกที่มนุษย์จัดขึ้น เพื่อเป็นแรงกระตุ้นที่จะให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นอยากที่จะเรียนรู้ ส่วนแรงจูงใจภายในคือแรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายในตัวเด็กเองเป็นความใคร่รู้ ใคร่เรียน อยากรู้อยากเรียน แรงจูงใจภายในเป็นผลสืบเนื่องมาจากแรงจูงใจภายนอกที่เกิดขึ้นในระยะก่อนๆ

Krashen (1981) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาว่าประกอบด้วยสมมติฐาน 5 ประการดังต่อไปนี้

1. สมมติฐานเกี่ยวกับการรับรู้และเรียนรู้ ในการเรียนรู้ภาษาประกอบด้วย การรู้และการเรียนรู้ การรู้จะเกิดขึ้นโดยผู้เรียนไม่ตั้งใจในขณะที่ผู้เรียนใช้ภาษาในการสื่อสารและมุ่งเน้นที่ความหมายของภาษา ส่วนการเรียนรู้เป็นผลที่เกิดจากการศึกษาลักษณะต่างๆของภาษา
2. สมมติฐานเกี่ยวกับลำดับการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ในการเรียนรู้หลักไวยากรณ์นั้น ผู้เรียนเรียนรู้ตามลำดับค่อนข้างคงที่ กล่าวคือโครงสร้างไวยากรณ์มีลำดับที่สามารถเจาะจงได้ ดังนั้นเมื่อผู้เรียนใช้ภาษาในการสื่อสารเราจะใช้ลำดับมาตรฐานที่มีอยู่ แต่เมื่อใช้ภาษาที่ต้องการความรู้ทางด้านภาษาแล้ว ผู้เรียนจะใช้ลำดับที่ต่างจากลำดับมาตรฐาน

3. สมมุติฐานเกี่ยวกับการปรับภาษา การปรับภาษาเป็นกระบวนการที่ใช้ความรู้ที่เรียนมาปรับภาษาที่สร้างโดยความรู้ที่รู้มา การปรับภาษาจะเกิดขึ้นเมื่อ ผู้ใช้มีเวลาเพียงพอ ผู้ใช้ภาษาเน้นที่รูปแบบและความหมาย และผู้ใช้ต้องรู้กฎเกณฑ์อยู่แล้ว

4. สมมุติฐานเกี่ยวกับตัวป้อน ความรู้ที่ได้เป็นผลมาจากผู้เรียนเข้าใจตัวป้อนที่เกินระดับความรู้ของผู้เรียนที่มีอยู่ ดังนั้นตัวป้อนที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้นั้นต้องอยู่ในระดับที่ถูกต้อง

5. สมมุติฐานเกี่ยวกับตัวแปรด้านเจตคติ การเรียนรู้ภาษาของผู้เรียนขึ้นอยู่กับแรงจูงใจซึ่งจะมีผลต่อความรู้ที่ได้รับ กล่าวคือถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจมาก จะสามารถรับความรู้ได้มาก

แนวคิดการเรียนรู้ภาษาที่กล่าวมาข้างต้น สามารถแบ่งเป็น 2 แนวคิดหลัก คือ 1) แนวคิดการเรียนรู้ภาษาที่มาจากตัวผู้เรียน ได้แก่ ด้านสรีรวิทยา การเรียนรู้จากประสาทสัมผัส โครงสร้างทางภาษา การเอาอย่าง ความอยากรู้ อยากเห็น การลองผิดลองถูก การรับรู้และเรียนรู้ ลำดับการเรียนรู้ตามธรรมชาติ การปรับภาษา และตัวแปรด้านเจตคติ 2) แนวคิดการเรียนรู้ภาษาจากสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การสื่อสาร สิ่งแวดล้อม การได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ แรงจูงใจ และสมมุติฐานเกี่ยวกับตัวป้อน โดยในการเรียนรู้ภาษา ครูควรหาวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้สะดวกและรวดเร็ว ซึ่งแนวคิดการเรียนรู้ภาษาจะเป็นแนวทางสำหรับครูที่จะช่วยให้ครูจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน

2.2 ประเภทของกลวิธีการเรียนรู้ภาษา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีผู้จำแนกประเภทของกลวิธีการเรียนรู้ภาษาสามารถจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ต่างๆ จากแนวคิดของนักการศึกษาที่สำคัญ เช่น สุมิตรา อังวัฒน์กุล (2541 : 110) ได้สรุปหมวดหมู่ของกลวิธีการเรียนรู้ภาษาไว้ 3 หมวดหมู่ ดังนี้

1. กลวิธีการใช้ความรู้ ความคิด เพื่อความเข้าใจภาษา (Cognitive Learning Strategies) เป็นกลวิธีที่ผู้เรียนจะทำงานและจัดกระทำกับสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้ไปถึงความสำเร็จของการเรียน การประยุกต์ใช้กลวิธีนี้อาจจะจำกัดประเภทของสิ่งที่เรียนรู้เฉพาะอย่าง กลวิธีที่จัดไว้ในประเภทของกลวิธีการใช้ความรู้ ความคิด เพื่อความเข้าใจภาษาได้แก่ การกล่าวซ้ำ การจัดระบบ การอ้างอิง การสรุปความ การนิรนัย การนึกภาพ การถ่ายโอน และการขยายความ

2. กลวิธีการเรียนรู้เมตาคognition (Metacognition Learning Strategies) เป็นกลวิธีของการควบคุมตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะต้องตระหนักถึงความคิดและการเรียนรู้ของตนเองแล้ววางแผน

ตรวจสอบ และประเมินความพยายามในการเรียนรู้ของตน กลวิธีการเรียนรู้เมตาคognition นี้สามารถประยุกต์ใช้กับสิ่งที่จะเรียนรู้ได้หลายประการ

3. กลวิธีการใช้อารมณ์ ความรู้สึก และการปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Social Learning Strategies) เป็นกลวิธีการที่ผู้เรียนได้มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนหรือผู้เรียนอื่นๆ เพื่อแก้ปัญหาหรือฝึกหัดการควบคุมอารมณ์ ในพฤติกรรมการณ์เรียนของตน โดยทั่วไปแล้วกลวิธีนี้สามารถประยุกต์ใช้กับสิ่งที่เรียนรู้หลายประเภท เช่น การให้ความร่วมมือ หรือการทำงานกับกลุ่มเพื่อน การตั้งคำถามเพื่อความกระจ่าง และการพูดกับตนเอง

กลวิธีการเรียนรู้แต่ละประเภทดังกล่าว แต่ละกลุ่มต่างก็มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีบทบาทในการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาในแง่มุมและจุดหมายที่ต่างกันออกไป ดังนั้นในการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กลวิธีการเรียนรู้ภาษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภาษาเฉพาะด้านหรือเฉพาะทักษะ ผู้สอนจะต้องรู้จักเลือกใช้กลวิธีที่เหมาะสมมาฝึกให้ผู้เรียนด้วย

2.3 กระบวนการเรียนรู้ทางภาษา

2.3.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนระดับประถมศึกษา

การเลือกใช้กระบวนการทางภาษาให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังที่ ไพจิตร วรวาท (2539) กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. สติปัญญาของเด็ก เด็กที่มีสติปัญญาดี ย่อมเรียนรู้และเข้าใจภาษาได้ดีกว่าเด็กที่มีสติปัญญาต่ำ
2. ความสมบูรณ์ของอวัยวะที่ใช้ติดต่อสื่อสาร
3. ลักษณะนิสัย อารมณ์ของเด็กทำให้เด็กเรียนรู้ภาษาได้มากน้อยต่างกัน เด็กที่อารมณ์รุนแรง เก็บกด ไม่ชอบสังคม ภาษาจะพัฒนาน้อยกว่าเด็กที่จิตใจอารมณ์ปกติ
4. ประสบการณ์ทางภาษา อันเป็นพื้นเดิมของเด็กจะมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก
5. ลักษณะของผู้ถ่ายทอดลักษณะภาษาให้เด็ก ถ้าเป็นผู้เอาใจใส่ สนใจ เพื่อการเรียนรู้ภาษาของเด็ก ทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องภาษา เด็กก็จะได้เรียนรู้ภาษาที่ดี และถูกต้อง
6. ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นไปตามธรรมชาติและจงใจจัดขึ้นทำให้เด็กเรียนรู้ภาษาได้มากน้อยต่างกันด้วย

ในการเลือกกระบวนการเรียนรู้ทางภาษาที่จะใช้จัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ครูผู้สอนควรต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆที่กล่าวมาข้างต้นและเนื้อหาที่จะสอน อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางภาษา

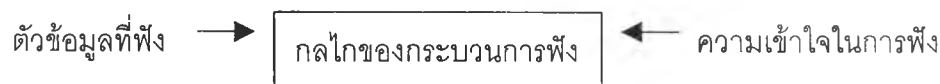
2.3.2 กระบวนการในวิชาภาษาไทย

ในการจัดการเรียนการสอนภาษาที่มีประสิทธิภาพนั้น ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยต้องจัดการเรียนการสอนให้มีกระบวนการอย่างมีขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

กระบวนการฟัง

Quinn and Wheeler (1975) กล่าวว่ากระบวนการในการฟังเพื่อความเข้าใจนั้นผู้ฟังจะต้องได้รับตัวข้อมูลที่ฟัง แล้วผ่านกลไกของกระบวนการฟังจนกระทั่งเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ฟัง ดังนี้

กระบวนการฟังเพื่อความเข้าใจ

ศศิธร รัญลักษณ์นันท์ (2542) กล่าวว่ากระบวนการในการฟังมี 5 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นได้ยินเสียง กระบวนการฟังเริ่มต้นจากการได้ยินเสียงจากแหล่งของเสียง ซึ่งแพร่คลื่นเสียงที่มีลักษณะเป็นคลื่นไฟฟ้าผ่านเข้ามาในอากาศ โสตประสาทจะรับเสียงเหล่านี้ผ่านเข้าไปยังสมอง
2. ขั้นรับรู้ เมื่อเสียงผ่านเข้ามาในสมองแล้ว สมองจะจำแนกเสียงออกไปตามลักษณะโครงสร้างทางไวยากรณ์ของแต่ละภาษา หากเป็นเสียงในภาษาที่ผู้ฟังรู้จักจะเกิดการรับรู้หรือการยอมรับเสียงนั้น แต่หากเป็นเสียงในภาษาที่ผู้ฟังไม่รู้จัก เสียงที่ผ่านเข้ามาจะไม่เกิดความหมายใดๆ
3. ขั้นเข้าใจ เมื่อสมองจำแนกเสียงที่ได้ยินว่าเป็นเสียงที่ผู้ฟังรู้จักแล้ว สมองจะทำความเข้าใจโดยการวิเคราะห์และตีความออกมาเป็นความหมายต่างๆตามความสามารถทางการใช้ภาษาของผู้ฟังแต่ละคน
4. ขั้นพิจารณา เมื่อสมองแปลเสียงออกมาเป็นความหมายต่างๆ แล้วจะนำความหมายต่างๆ ที่ได้มาพิจารณาว่าสารที่ได้รับมานั้นเชื่อถือได้หรือไม่

5. **ชั้นนำไปใช้** เมื่อพิจารณาสารเรียบร้อยแล้ว ผู้ฟังจะนำความรู้จากการฟังไปใช้ให้เกิดประโยชน์

กระบวนการพูด

ทศนีย์ ศุภเมธี (2542) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นในการฝึกพูดว่าต้องประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสรุปได้ดังนี้

1. **ขั้นเตรียมความพร้อม** การฝึกในขั้นนี้มีความสำคัญอย่างมาก หากครูใช้วิธีไม่ถูกต้องเหมาะสม อาจเป็นการสกัดกั้นความคิด ทำให้นักเรียนไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก
2. **ขั้นฝึกการปฏิบัติตนในการพูด** หรือมารยาทในการพูด
3. **ขั้นฝึกทักษะในการพูด**

กระบวนการอ่าน

บรรเทา กิตติศักดิ์ (2526) กล่าวถึงกระบวนการอ่านว่ามีอยู่ 4 ขั้น ซึ่งเกิดติดต่อกันอย่างรวดเร็วและสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสัมผัสโดยใช้สายตาจ้องดูหนังสือ ซึ่งยังไม่ใช้การอ่านจนกว่าผู้อ่านจะเรียนรู้เสียงของตัวหนังสือและความหมาย

ขั้นที่ 2 การรับรู้เป็นการรับรู้รูปร่างลักษณะของคำ ถ้าเป็นคำที่เคยเห็นมาก่อนก็จะเชื่อมโยงเสียงกับความหมายของคำ

ขั้นที่ 3 การเข้าใจความหมาย เป็นการเข้าใจความหมายของคำ วลี หรือประโยคที่อ่านซึ่งบางครั้งต้องใช้ประสบการณ์เดิมช่วยตีความ

ขั้นที่ 4 การใช้ประโยชน์จากการอ่าน การอ่านต้องมีความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านแล้วสามารถพินิจวิเคราะห์ข้อความที่อ่านได้ หรือนำข้อความหรือเรื่องราวไปพูด ไปเขียน ไปเล่า เรื่องได้ถูกต้อง ทำให้อ่านเกิดความเจริญงอกงามทางภาษา

Patricia and Eisterhold (1983 อ้างถึงใน Silberstein ,1987 :31) กล่าวถึงกระบวนการที่จะช่วยให้การอ่านมีประสิทธิภาพ 2 กระบวนการได้แก่

1. กระบวนการรับข้อมูลซึ่งขึ้นอยู่กับตัวป้อนทางภาษาภายในบทอ่านเรียกว่า กระบวนการจากล่างขึ้นบน (Bottom - up)

2. กระบวนการรับข้อมูลที่เรียกว่ากระบวนการบนลงล่าง ซึ่งเกิดจากการที่ผู้อ่านใช้ความรู้จากภายนอกมาช่วยในการทำความเข้าใจบทอ่านเช่นผู้อ่านใช้ความรู้เดิมมาทำนายเนื้อหากระบวนการ เป็นต้น

กระบวนการทั้งสองจะทำงานพร้อมๆกันไปขณะที่อ่าน ซึ่งหากขาดกระบวนการใดกระบวนการหนึ่ง ผู้อ่านอาจจะอ่านได้ไม่ดีเท่าที่ควร หรืออาจจะไม่เข้าใจสิ่งที่อ่านก็ได้

กระบวนการเขียน

Bromley (1992 : 326 – 383) กล่าวถึงกระบวนการในการสอนเขียนว่าจะต้องประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นก่อนการเขียน เป็นขั้นสนทนา อภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องหรือแนวคิดที่จะเขียน ซึ่งบางครั้งอาจจะออกมาในรูปของการวาดภาพ การเขียนโครงเรื่อง การอ่านทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่จะเขียน
2. ขั้นการร่าง เป็นการนำข้อมูลจากขั้นที่ 1 มาดำเนินการต่อโดยการสร้างคำวลี ประโยคที่จะเขียน ซึ่งในขั้นนี้นักเรียนควรจะได้รับการช่วยเหลือ ครูควรทำให้นักเรียนเข้าใจว่าการเขียนในขั้นนี้มิได้หมายความว่างานเขียนจะออกมาสมบูรณ์เลย แต่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้
3. ขั้นปรับปรุงแก้ไข ขั้นตอนนี้จะดำเนินการไปพร้อมๆกับการร่างและเมื่อการร่างสิ้นสุดลงแล้ว เป็นการอ่านทบทวนเพื่อปรับปรุงเพื่อให้ได้งานเขียนที่สมบูรณ์ที่สุด
4. ขั้นนำเสนอผลงาน เป็นการนำเสนอผลงานตนเองสู่บุคคลอื่นซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีเช่น อ่านให้ฟัง หรือแสดงเป็นบทละคร

Campbell (1998 : 10 – 12) ได้กล่าวถึงกระบวนการสอนเขียนว่า ไม่มีวิธีสอนใดที่ดีที่สุด แต่กระบวนการในการสอนเขียนโดยทั่วไป ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆต่อไปนี้

- ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผน
- ขั้นที่ 2 ขั้นการรวบรวมข้อมูล
- ขั้นที่ 3 ขั้นการร่าง
- ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงแก้ไข
- ขั้นที่ 5 ขั้นแสดงออกให้ปรากฏ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยประกอบด้วยการสอนตามกระบวนการที่สอดคล้องกับทักษะทางภาษา คือ กระบวนการฟัง กระบวนการพูด กระบวนการอ่าน และกระบวนการเขียน นอกจากนี้ยังมีกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางภาษา สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางภาษาได้ดี ดังที่ ทศนีย์ ศุภเมธี (2542:188 -208) ได้ยกตัวอย่างกระบวนการที่สามารถใช้สอนวิชาภาษาไทย ดังนี้

กระบวนการเรียนภาษา

กระบวนการเรียนภาษาเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะกระบวนการทางภาษามีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ทำความเข้าใจสัญลักษณ์ เป็นขั้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจกับสัญลักษณ์ อาจเป็นบัตรคำ บัตรภาพ เครื่องหมายให้ผู้เรียนรับรู้
2. สร้างความคิดรวบยอด เป็นขั้นที่ผู้เรียนเกิดความเชื่อมโยงความรู้จากประสบการณ์มาสู่ความเข้าใจและเกิดภาพเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง
3. สื่อความหมาย ความคิด เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทางภาษา ให้ผู้อื่นเข้าใจ
4. พัฒนาความสามารถ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้เพื่อให้มีการพัฒนาการทางภาษากว้างขวางขึ้น

กระบวนการทางภาษาเป็นกระบวนการที่เหมาะสมกับการสอนคำ วลี ประโยค และ ความหมายของคำ ตลอดจนการเข้าใจและสรุปหลักเกณฑ์ทางภาษา

กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด

กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้มาใช้ในการคิดจำแนกประเภทตามความเหมือนกัน ความแตกต่างกันการคิดโยงความสัมพันธ์ของสิ่ง ที่เหมือนกันและแตกต่างกัน แล้วสรุปความคิดรวบยอดหรือหลักการ กระบวนการคิดรวบยอดเหมาะ สำหรับการสอนเนื้อหาด้วยหลักเกณฑ์ทางภาษาหรือไวยากรณ์ เป็นต้น กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดแบบอุปมาน มีขั้นตอนดังนี้
  - 1.1 ขั้นสังเกตตัวอย่าง โดยผู้เรียนได้สังเกตตัวอย่างหลายๆ ตัวอย่างจากที่ ครูกำหนดให้เป็นการรวบรวมข้อมูลความรู้ในสิ่งที่เรียนรู้ในด้านรูปร่าง ปริมาณ หรือคุณสมบัติโดยใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้หลายๆด้าน
  - 1.2 ขั้นวิเคราะห์ตัวอย่าง เป็นการพิจารณาตัวอย่าง โดยการบอก ความแตกต่างกันและความเหมือนกัน ซึ่งเป็นลักษณะเด่นๆ ของตัวอย่างเหล่านั้น รวมทั้งเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ของลักษณะเด่นของตัวอย่างนั้น เพื่อนำไปสู่สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
  - 1.3 ขั้นทดสอบความคิด เป็นการพิจารณาจัดกลุ่มของตัวอย่าง ซึ่งถือว่าเป็น การตรวจสอบความคิดว่าได้เกิดข้อสรุปในใจถูกต้องหรือไม่ หากไม่ถูกต้องจำเป็นต้องชี้แนะแนวทาง ใหม่และย้อนกลับไปขั้น 2 เพื่อให้เกิดความคิดในข้อสรุปที่ถูกต้อง

1.4 **ขั้นสรุปรวบยอด** เป็นการสรุปความคิด อันเกิดจากความเชื่อมโยง เป็นการให้คำจำกัดความคิดรวบยอดนั่นเอง และควรให้ผู้เรียนสรุปความคิดรวบยอดด้วยตนเอง

2. **กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดแบบอนุমান** มีขั้นตอนดังนี้

2.1 **ขั้นรับรู้ข้อสรุป** เป็นการรับฟังหลักการ กฎเกณฑ์ ความคิดรวบยอดซึ่งเป็นข้อสรุปสำคัญของเนื้อหาสาระที่จะเรียน แล้วพิจารณาความเป็นจริงจากการสังเกตตัวอย่างหลายๆตัวอย่าง

2.2 **ขั้นพิสูจน์ข้อสรุป** เป็นการตรวจสอบความเป็นจริงของข้อสรุปโดยการทดลองปฏิบัติด้วยตนเองหลายๆครั้ง

2.3 **ขั้นทดสอบความเข้าใจ** เป็นการพิจารณาตัดสินใจว่าตัวอย่างที่กำหนดให้เป็นตามข้อสรุปนั้นๆหรือไม่ หากยังไม่เข้าใจจะต้องชี้แนะแนวใหม่เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

2.4 **ขั้นสรุปผล** เป็นการแสดงผลประกอบการยอมรับ ว่าข้อสรุปนั้นถูกต้องหรือไม่เพราะเหตุใด

กระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ

กระบวนการคิดวิจารณ์ญาณเป็นความสามารถทางสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ จำและเข้าใจจนถึงขั้นวิเคราะห์สังเกตและประเมินค่าได้ โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. **สังเกต** ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมรับรู้แบบปรนัย ทำความเข้าใจ เกิดความคิดรวบยอดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ สรุปเป็นความสำคัญครบถ้วน ตรงตามหลักฐานข้อมูล

2. **อธิบาย** ให้ผู้เรียนตอบคำถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่กำหนด เน้นการใช้เหตุผล หลักการ กฎเกณฑ์ ข้อมูลประกอบให้น่าเชื่อถือ

3. **รับฟัง** ให้ผู้เรียนรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้อื่นที่มีต่อความคิดตน เน้นการปรับเปลี่ยนความคิดเห็นเดิมของตนตามเหตุผลหรือข้อมูลที่ดีกว่า โดยไม่ใช้อารมณ์ หรือยึดมั่นต่อความคิดเดิม

4. **เชื่อมโยงความสัมพันธ์** ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบความแตกต่างและความคล้ายคลึงของสิ่งต่างๆให้สรุปจัดกลุ่มสิ่งที่เป็นพวกเดียวกัน เชื่อมโยงเหตุการณ์เชิงเหตุผล

5. **วิจารณ์** จัดกิจกรรมให้วิเคราะห์หาเหตุ แนวคิดหรือการกระทำแล้วให้จำแนกหาจุดเด่น จุดด้อย ส่วนสำคัญ ไม่สำคัญ จากสิ่งนี้ด้วยเหตุผล หลักการยกเหตุผล หลักการมาประกอบการวิจารณ์

6. **สรุป** จัดกิจกรรมพิจารณาส่วนประกอบของการกระทำหรือข้อมูลต่างๆที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกันแล้ว ให้สรุปผลให้ตรงและถูกต้องตามหลักข้อมูล

กระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ เป็นกระบวนการที่เหมาะสมสำหรับการสอนให้ผู้เรียน เห็นคุณค่าของภาษา วรรณคดี รู้จักการประเมินค่าของสิ่งที่ได้รับรู้ ได้อ่าน ได้ฟัง สามารถวิเคราะห์ ข้อมูลต่างๆและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

กระบวนการเรียนรู้ความเข้าใจ

กระบวนการเรียนรู้ความเข้าใจเป็นกระบวนการที่ใช้ศึกษาเนื้อหาที่เป็นความรู้ ความจริงซึ่งอาจจะมีข้อมูลความรู้ที่มีสาระสำคัญควรให้ได้การศึกษาหลายประเด็นหลายแง่มุม ซึ่งผู้เรียนอาจจะศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยมีการวางแผนในการศึกษาไว้อย่างชัดเจน ขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ความเข้าใจ มีขั้นตอนดังนี้

1. สังเกต ตระหนัก ให้ผู้เรียนพิจารณาข้อมูล สาระความรู้ เพื่อสร้างความคิดรวบยอด กระตุ้นให้ตั้งคำถาม ตั้งข้อสังเกต เพื่อทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เป็นแนวทางที่จะแสวงหาคำตอบต่อไป
2. วางแผนปฏิบัติ นำวัตถุประสงค์หรือคำถามที่ทุกคนสนใจมาหาคำตอบ โดยมีการวางแผน เพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสม
3. ลงมือปฏิบัติ กำหนดให้สมาชิกในกลุ่มย่อย ได้แสวงหาคำตอบจากแหล่งความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ
4. พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ให้นำผลจากการศึกษาค้นคว้าของกลุ่มย่อย เสนอหน้าชั้นมีการอภิปรายซักถามจากกลุ่มอื่นเพิ่มเติม
5. สรุป สรุปเป็นกฎเกณฑ์ ทฤษฎี หลักการ ที่นำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

กระบวนการสร้างเจตคติ

กระบวนการสร้างเจตคติเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างความรู้สึที่ดีต่อสิ่งที่เรียนอาจเป็น ความคิด หลักการ การกระทำ เหตุการณ์ บุคคลหรือสถานการณ์ กระบวนการสร้างเจตคติมีขั้นตอน ดังนี้

1. สังเกต ให้ผู้เรียนพิจารณาข้อมูลเหตุการณ์ การกระทำ ที่เกี่ยวข้องกับการมีเจตคติที่ไม่ดี
2. วิเคราะห์ พิจารณาผลที่เกิดขึ้นตามมา แยกเป็นการกระทำที่เหมาะสมได้ผลตามมาที่น่าพอใจมาก การกระทำที่ไม่เหมาะสมได้ผลตามมาที่ไม่พอใจ
3. สรุป รวบรวมข้อมูลเป็นหลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติด้วยเหตุผล

กระบวนการสร้างค่านิยม

กระบวนการสร้างค่านิยมเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกการยอมรับ และเห็นคุณค่าด้วยตนเอง

1. สังเกตและตระหนัก พิจารณาการกระทำที่เหมาะสมและการกระทำที่ไม่เหมาะสมรับรู้ความหมายจำแนกการกระทำแตกต่างกันได้
2. ประเมินเชิงเหตุผล ใช้กระบวนการกลุ่มอภิปรายเชิงเหตุผลแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิเคราะห์การกระทำของตัวเองหรือบุคคลในสถานการณ์ต่างๆว่าเหมาะสมหรือไม่เพราะเหตุใด
3. กำหนดค่านิยม สมาชิกแต่ละคนแสดงความเชื่อ ความพอใจในการกระทำที่ควรกระทำในสถานการณ์ต่างๆพร้อมเหตุผล
4. วางแนวปฏิบัติ ให้ผู้เรียนวางแนวปฏิบัติในสถานการณ์จริง โดยมีครูร่วมรับทราบกติกาการกระทำและสำรวจสิ่งที่ผู้เรียนต้องการจะได้รับ เมื่อได้กระทำดีแล้ว
5. ปฏิบัติด้วยความชื่นชม ครูให้การเสริมแรงกติการะหว่างปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชมยินดี

กระบวนการสร้างความตระหนัก

กระบวนการสร้างความตระหนักเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนให้ความสนใจ เอาใจใส่ รับรู้ เห็นคุณค่าในปรากฏการณ์พฤติกรรมต่างๆทั้งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม ที่เกิดขึ้นในสังคม มีขั้นตอนดังนี้

1. สังเกต เป็นการนำเสนอข้อมูลปัญหา กรณีตัวอย่างหรือผลงานให้ผู้เรียน สังเกต เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจ เห็นคุณค่าและความจำเป็น
2. วิเคราะห์ เป็นการใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดในการพิจารณาเปรียบเทียบส่วนดีและส่วนบกพร่อง รวมทั้งวิเคราะห์สาเหตุ และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น
3. สรุป เป็นการสรุปอภิปรายความสำคัญของปัญหา หรือความจำเป็นที่ต้องปฏิบัติงาน

กระบวนการปฏิบัติ

วิชาภาษาไทยเป็นวิชาในกลุ่มทักษะ ซึ่งต้องใช้กระบวนการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาให้เกิดความชำนาญคล่องแคล่ว ชำนาญ กระบวนการปฏิบัติมีขั้นตอนดังนี้

1. สังเกต รับรู้ ให้นักเรียนเห็นตัวอย่างจนเกิดความเข้าใจ และสรุปเป็นความคิดรวบยอด

2. ทำตามแบบ ผู้เรียนทำตามตัวอย่างที่ครูทำให้อูที่ละขั้นตอน จากขั้นพื้นฐาน ไปสู่ขั้นที่สลับซับซ้อน

3. ทำเองโดยไม่มีแบบ เป็นการฝึกปฏิบัติอย่างครบถ้วนกระบวนการทำงาน ตั้งแต่ต้นจนจบด้วยตนเอง

4. ฝึกให้ชำนาญ ให้ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ และสามารถนำไปสร้างสรรค์งานอื่นได้

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย สามารถใช้กระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางภาษา คือกระบวนการเรียนภาษา กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ กระบวนการเรียนความรู้ความเข้าใจ กระบวนการสร้างเจตคติ กระบวนการสร้างค่านิยม กระบวนการสร้างความตระหนัก และกระบวนการปฏิบัติมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนชิปปา ในขั้นการสร้างความรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางภาษา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเพิ่มพูนทักษะทางภาษาของผู้เรียน

2.4 การสร้างความรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางภาษา

การสร้างความรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางภาษาเป็นการสร้างความรู้ที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ แล้วสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ทางภาษาต่างๆ โดยผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการที่ใช้ในการสอน ดังนี้

1) การสอนฟัง ใช้กระบวนการสอนฟัง กระบวนการสร้างเจตคติ กระบวนการเรียนความรู้ความเข้าใจ กระบวนการสร้างความตระหนัก และกระบวนการเรียนภาษา

2) การสอนพูด ใช้กระบวนการพูด กระบวนการสร้างเจตคติ กระบวนการเรียนความรู้ความเข้าใจ กระบวนการเรียนภาษา และกระบวนการสร้างความตระหนัก

3) การสอนอ่าน ใช้กระบวนการอ่าน กระบวนการเรียนความรู้ความเข้าใจ กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดแบบอุปมาน กระบวนการเรียนภาษา กระบวนการสร้างความตระหนัก และกระบวนการปฏิบัติ

4) การสอนเขียน ใช้กระบวนการสอนเขียน กระบวนการเรียนความรู้ความเข้าใจ กระบวนการเรียนภาษา กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดแบบอุปมาน และกระบวนการสร้าง ความตระหนัก

5) การสอนหลักภาษาใช้กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดแบบอุปมาน กระบวนการสร้างความตระหนัก และกระบวนการปฏิบัติ

3. การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามรูปแบบการเรียนการสอนชิปปา

3.1 การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นให้จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้มากมาย เช่น

ชนาธิป พรกุล (2544 : 7) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางคือการจัดการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติเกิดความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันและมีคุณสมบัติตรงกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขกายและใจ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542 : 55 - 61) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสรุปได้ 3 ประการคือ

1. ผู้สอนต้องมีความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เรียนรู้ได้
2. ผู้สอนต้องเชื่อว่าความรู้เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่หยุดนิ่ง
3. การเรียนการสอนจะต้องเน้นกระบวนการไม่ใช่เนื้อหา

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543 : 20) กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดว่า หมายถึงการกำหนดจุดมุ่งหมาย สาระ กิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดประเมินผลที่มุ่งพัฒนา "คน" และ "ชีวิต" ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มความสามารถสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

ทิตินา แชมมณี (2543) กล่าวถึงข้อความที่ว่า "ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง" หมายถึง การให้ผู้เรียนเป็นจุดสนใจหรือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติตามความสามารถและความสนใจของตนเอง

3.2. ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสำหรับการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น ต้องอาศัยกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ซึ่งครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้ดังที่ ทิตินา แชมมณี (2543)

ได้อธิบายลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสำหรับการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกายและอารมณ์ จิตใจ กิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลายให้โอกาสผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายเป็นระยะตามความเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความสนใจของผู้เรียน การเคลื่อนไหวอาจเป็นการเคลื่อนไหววัยระงับกล้ามเนื้อต่างๆได้แก่

1.1 การเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อมัดย่อย เช่น การฟัง การเขียน การวาดภาพ

1.2 การเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อมัดใหญ่ เช่น การย้ายเก้าอี้ จัดโต๊ะ การกระโดด การวิ่ง

2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญา และอารมณ์จิตใจ กิจกรรมการเรียนรู้ ควร มีลักษณะที่กระตุ้นและท้าทายความคิดของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการจดจ่อ ผูกพันกับสิ่งที่คิด ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี การเรียนรู้ทางสติปัญญานี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1. การเรียนรู้ เนื้อหาความรู้ ซึ่งได้แก่ การเรียนรู้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความรู้ต่างๆ

2.2 การเรียนรู้ทักษะกระบวนการ ซึ่งได้แก่ การเรียนรู้ทักษะต่างๆที่จำเป็นใน การเรียนรู้ เช่น ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิด และทักษะการแก้ปัญหา

3. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคมและอารมณ์ กิจกรรมการเรียนรู้จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวหากครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว การปฏิสัมพันธ์จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลเข้ามามาก การเรียนรู้ของผู้เรียนย่อมจะขยายออกไปกว้างขวาง มากกว่าการได้ปฏิสัมพันธ์กับครูเพียงแหล่งเดียวแหล่งความรู้ที่อยู่รอบตัวที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมีหลายแหล่ง เช่น บุคคลแวดล้อม สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางด้านสื่อและเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ลักษณะการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม จึงจะเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

3.3 หลักชิปปา

ทิสนา แชมมณี (2543) ได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามรูปแบบการเรียนการสอนชิปปา (CIPPA MODEL) ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ นั้นอย่างมาก ซึ่งผู้เรียนจะมีส่วนร่วมด้วยความกระตือรือร้น มีความจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำ และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามรูปแบบการเรียนการสอนชิปปา สามารถสรุปได้ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1 ซึ่งเป็นที่มาของชื่อ " CIPPA " มีรายละเอียดของหลักชิปปาดังนี้

C มาจากคำว่า Construct หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดของ Constructivism กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง

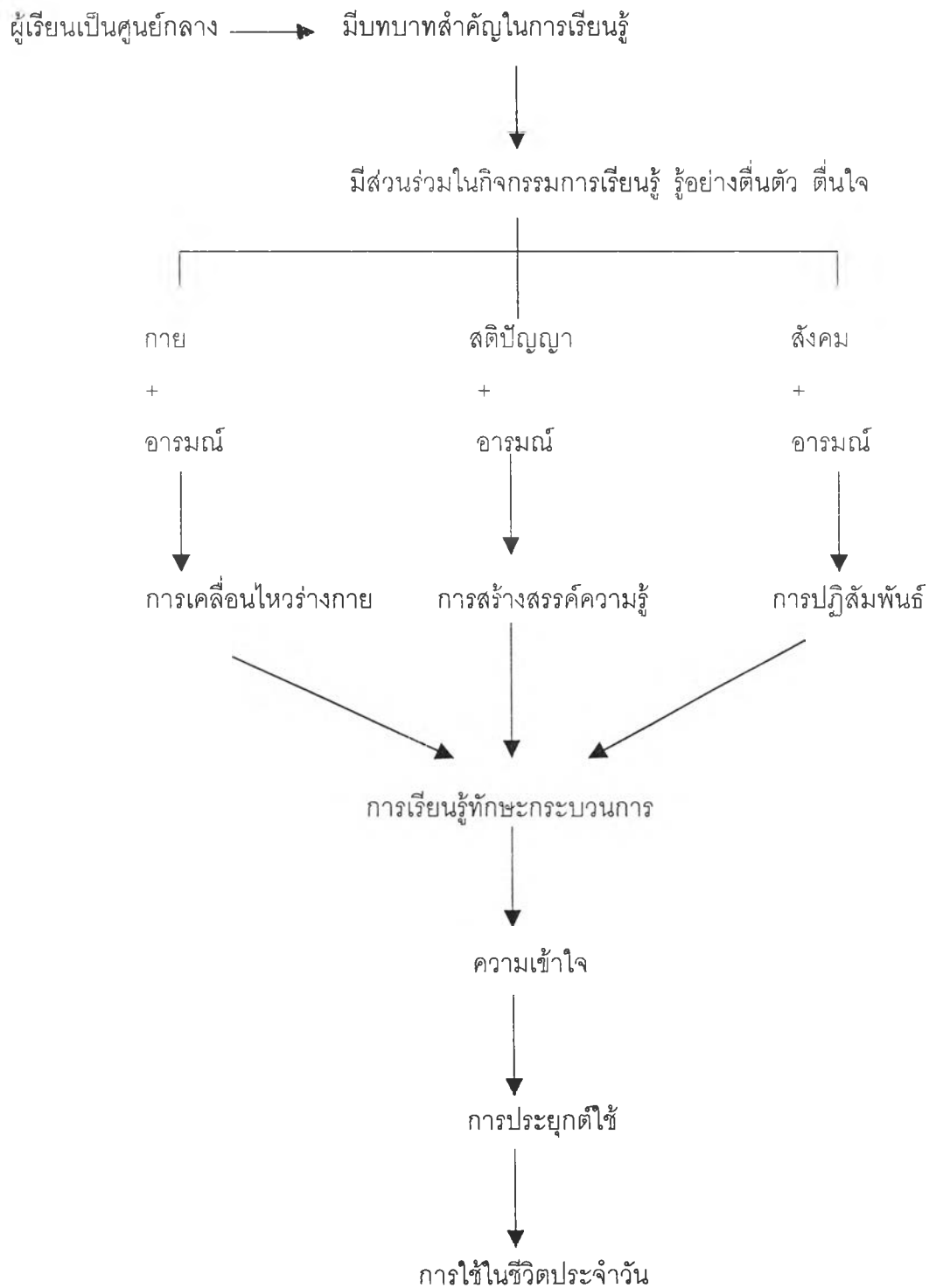
I มาจากคำว่า Interaction หมายถึง การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว

P มาจากคำว่า Physical Participation หมายถึง การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกาย โดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ซึ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย

P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่างๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

A มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้จากเรื่องที่เรียนไปประยุกต์ใช้ จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน และช่วยให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มเติม

แผนภูมิที่ 1 การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบชิปปา หรือการประสาน 5 แนวคิดหลัก

(ทิศนา แคมมณี , 2543 : 13)

จากแผนภูมิที่ 1 สามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบชิปปาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างตื่นตัว ตื่นใจ ทางด้านร่างกายผู้เรียนได้เคลื่อนไหว ด้านสติปัญญาผู้เรียนได้สร้างสรรค์ความรู้ ด้านสังคมผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ ผ่านทางกระบวนการ เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.4 แนวคิดหลัก 5 แนวคิดที่เป็นพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบชิปปา

แนวคิดหลัก 5 แนวคิดที่เป็นพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบชิปปาหรือแบบประสาน 5 แนวคิดหลักคือ

1. แนวคิดการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism)
2. แนวคิดเรื่องกระบวนการกลุ่มและการเรียนแบบร่วมมือ (Group Process and Cooperative Learning)
3. แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ (Learning Readiness)
4. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning)
5. แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning)

แนวคิดแต่ละแนวคิดมีรายละเอียดที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดการเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้ (Constructivist)

1.1 การสรรค์สร้างความรู้และผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แนวคิดการเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้ (Constructivist) เป็นแนวคิดที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย มีผู้สนใจนำมาพัฒนาการเรียนการสอนเป็นจำนวนมาก

Athey (1990 : 30) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการสรรค์สร้างความรู้ สรุปได้ว่า การสรรค์สร้างความรู้ คือการสร้างองค์ความรู้โดยครูให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูต้องเป็นผู้รู้จักคิด และมีความรู้ความเข้าใจทฤษฎีที่เกี่ยวกับกระบวนการได้มาซึ่งความรู้ การสร้างความรู้ด้วยตนเองเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการที่นักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นเอง

Volpe (1981 อ้างถึงใน Athey 1990 : 31) กล่าวว่า การสรรค์สร้างความรู้เป็นประสบการณ์ของการสอนที่จำเป็นแต่ถ้าครูไม่มีความสามารถเพียงพออย่างผู้เชี่ยวชาญ มันเป็นเรื่องยากสำหรับความคิดที่ว่า " รู้อย่างไร " และ "ทำไมต้องรู้ "

บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์ (2540) ได้อธิบายแนวคิดของการเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความรู้ ความรู้เดิมเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และคุณภาพของการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับบริบทที่เกิดขึ้น

กรมวิชาการ (2543:1) กล่าวถึงการสรรค์สร้างความรู้ว่า เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็กที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผ่านรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา และมีการเชื่อมโยงวิธีการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชากับชีวิตจริง

สรุปว่าการเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้ (Constructivist) เป็นทฤษฎีที่เน้นการจัด การเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน โดยผู้เรียนต้องสร้างความรู้ขึ้นเองจากการประมวล เชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่เดิมกับความรู้ใหม่และครูต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากผู้ให้การเรียนรู้ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

1.2 การเรียนรู้ตามแนวคิดการสรรค์สร้างความรู้

ปัจจุบันแนวคิดการสรรค์สร้างความรู้เริ่มเป็นที่รู้จัก และนิยมใช้อย่างกว้างขวาง สุนีย์ เหมประสิทธิ์ (2542 :333) กล่าวว่ารูปแบบแนวคิดการสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเองสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ

1. กลุ่มที่เน้นกระบวนการรู้คิดในตัวบุคคล (Radical constructivism) เป็นกลุ่มที่เน้นการเรียนรู้ของมนุษย์เป็นรายบุคคล โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนมีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ แรงจูงใจ และความสนใจอยู่แล้ว เมื่อได้เริ่มเรียนรู้หรือมีปฏิสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางกายภาพในชีวิตประจำวันก็จะเกิดการสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นครูจึงมีบทบาทเป็นผู้พัฒนาให้นักเรียนแต่ละคนรู้วิธีเรียน รู้วิธีคิด เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง กลุ่มนี้อ้างอิงทฤษฎีของเพียเจต์เป็นสำคัญ

2. กลุ่มที่เน้นการสร้างความรู้โดยอาศัยปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social constructivism) เป็นกลุ่มที่เน้นว่ามนุษย์จะเกิดการเรียนรู้ได้ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนและสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยมีข้อตกลงเบื้องต้น 2 ประการคือ ความรู้ต้องสัมพันธ์กับชุมชน ปัจจัยทางวัฒนธรรมสังคมและประวัติศาสตร์มีผลต่อการเรียนรู้ ดังนั้นครูจึงต้องมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ กลุ่มนี้อ้างอิงทฤษฎีของไวโกตสกีเป็นสำคัญ

การนำทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์สร้างความรู้ ไปใช้ในการเรียนการสอนจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ผู้สอนควรจะทำความเข้าใจกับการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์สร้างความรู้

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ (2540) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับยุทธวิธีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์สร้างความรู้ว่าประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ประการคือ

1. การสอนของครู คือการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนสร้างสรรค์สร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นโดยตัวนักเรียนเอง
2. การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์สร้างความคิดรวบยอด ทฤษฎี และแบบจำลองขึ้นใหม่ของแต่ละบุคคล
3. ครูช่วยนักเรียนสร้างสรรค์สร้างความรู้ความเข้าใจใหม่ ช่วยผู้เรียนสร้างสรรค์สร้างความรู้ความคิดรวบยอดที่ยังไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ขึ้น
4. ครูช่วยผู้เรียนตรวจสอบความเข้าใจ โดยพิจารณาว่าความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นได้ประสานกันเป็นระเบียบ เป็นโครงสร้างความรู้ที่สามารถนำความรู้ไปใช้ในบริบททางสังคมได้มากน้อยเพียงใด
5. ครูช่วยผู้เรียนสร้างแผนผังความคิด โดยให้นักเรียนนำความรู้ ความคิดรวบยอดที่สร้างขึ้นมากอภิปรายร่วมกันเป็นกลุ่ม แล้วจึงทำเป็นแผนผังความคิด

Selley (1999 : 86) ได้อธิบายการสร้างสรรค์สร้างความรู้ และการนำไปใช้ดังนี้

การสร้างสรรค์สร้างความรู้

1. การสอนโดยการสร้างสรรค์สร้างความรู้ เป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการไปถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริง การให้กำลังใจ สนับสนุนผู้เรียน เป็นเรื่องของจิตใจ สติปัญญา การให้เหตุผล และคุณธรรม จะช่วยสนับสนุนความฉลาด ความคิดสร้างสรรค์ ความคล่องแคล่วในการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่
2. การเริ่มใช้การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในการสอนเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ในการสร้างความรู้ เป็นการควบคุมการเรียนรู้ให้เกิดตลอดเวลา ซึ่งเกิดจากประสบการณ์หรือมาจากการสอน ประกอบด้วย คำศัพท์ รูปภาพ หนังสือ วีดีโอ หรือบทเรียนคอมพิวเตอร์) เป็นแหล่งในการเรียนรู้ เกิดขึ้นจากการกำหนดสิ่งที่ให้นักเรียนเลือกในการเรียนรู้ การเรียนรู้เกิดจากสิ่งที่นักเรียนเลือกในการเรียนรู้

3. การสอนที่ประสบความสำเร็จจะนำมาซึ่ง ความเข้าใจ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การแสวงหาความรู้และคล่องแคล่วมากขึ้น และเชื่อมโยงรูปแบบของการสนทนา ผู้เรียนจะเก็บสะสมความรู้ที่ได้รับมา และจะช่วยกำหนดลักษณะเฉพาะ ซึ่งความสามารถจะมีมากขึ้นเมื่อผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียนรู้

การนำไปใช้

1. การถ่ายทอดการสอนต้องใช้เวลาในการไปสู่จุดมุ่งหมาย การให้กำลังใจแก่นักเรียนเป็นสิ่งที่ดีควรทำด้วยใจ แม้ว่าสติปัญญามีอิทธิพลเหนือกว่าแต่มีบางอย่างที่สัมพันธ์กับความรู้สึก เกี่ยวกับจิตใจ และคุณธรรม ประโยชน์ของความรู้ที่ได้ (ควบคู่ไปกับทฤษฎีกับการปฏิบัติ) และความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่

2. การถ่ายทอดการสอนเริ่มจากความเข้าใจของครู ส่วนใหญ่การตอบสนองผลที่มีประสิทธิภาพและเนื้อหาของการเรียนรู้ ข้อมูลที่นำเสนอให้นักเรียนเข้าใจต้องมีรูปแบบที่น่าสนใจ ดังนั้น การเรียนรู้ต้องเกิดจากความเพลิดเพลิน อุปสรรคของการเรียนอาจมาจากความจำและความพยายามในการเอาชนะอุปสรรค เป็นทักษะของครู สมรรถนะ ความสามารถในการเผชิญสถานการณ์ และพลังในตัวบุคคลแต่ละคน คุณต้องไม่เคยลืมความเป็นครูที่ดี

3. ความสำเร็จของการสอนจะนำมาซึ่งการระดมองค์ความรู้ของผู้เรียนและความเข้าใจ การปรับปรุงให้มีความถูกต้อง แม่นยำและการใช้ความคิด (ความรวดเร็วควบคู่ไปกับความถูกต้องในผลงานทางวิชาการ) การศึกษาของผู้เรียนจะเหมือนการสะสมความรู้ แล้วมาประมวลเป็นความรู้ที่เชื่อถือได้

จากลักษณะของการเรียนรู้ตามแนวคิดการสรรค์สร้างความรู้ดังกล่าว สรุปได้ว่ารูปแบบแนวคิดการสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตนเองสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่เน้นการเรียนรู้ของมนุษย์เป็นรายบุคคล และกลุ่มที่เน้นการสร้างความรู้จากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งในการสอนครูต้องช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ให้ความช่วยเหลือผู้เรียนสร้างความรู้ที่ยังไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ขึ้น ให้นักเรียนตรวจสอบความเข้าใจ และให้ผู้เรียนสร้างแบบแผนความคิดของตนเอง

1.3 การนำแนวคิดสรรค์สร้างความรู้ไปใช้ในการเรียนการสอน

ในการจัดการศึกษาตามแนวสรรค์สร้างความรู้ บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนมีส่วนสำคัญที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและสร้างสรรค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

สุนทร สุนันท์ชัย (2541:21) กล่าวถึงการนำแนวคิดคอนสตรัคติวิสไปใช้ในการเรียนการสอนดังนี้

1. ต้องจัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ให้มีทางเลือกลดทอนความกดดันและส่งเสริมให้เกิดการริเริ่ม ปัจจุบันการเรียนการสอนมักจะเน้นหนักในการควบคุมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนต้องอยู่ในกรอบ และปฏิบัติตามสิ่งที่ครูบอกทุกอย่างจนตนเองไม่มีทางเลือกได้

2. จัดบริบทการเรียนรู้ ซึ่งสนับสนุนความเป็นอิสระของผู้เรียนในขณะเดียวกันครูก็ต้องทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนที่ดี เพื่อพัฒนาเด็กซึ่งอยู่ในระหว่างการเขยิบจากการพึ่งพาผู้อื่นมาเป็นผู้พึ่งพาตนเอง ให้สามารถก้าวหน้าขึ้นมาได้ สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในข้อนี้ยังหมายถึงเพื่อนๆของเด็กซึ่งจากการทำงานด้วยกันด้วยดี มีความเกื้อกูลสนับสนุนซึ่งกันและกันดี ย่อมเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เด็กได้พัฒนาทางการเรียนรู้ได้ดีด้วย

3. เด็กมีโอกาที่จะใช้การเรียนรู้ที่เรียนในบริบทที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กได้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้กับโลกที่เป็นจริงภายนอก

4. สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้โดยตนเองโดยสอนให้มีทักษะและเจตคติที่เหมาะสมต่อการแสวงหาและสร้างความรู้

5. เสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนให้พร้อมที่จะเรียนรู้ ซึ่งรวมทั้งการยอมรับความผิดพลาดเป็นเรื่องธรรมดาและเป็นสิ่งที่จะช่วยให้สามารถแสวงหาสิ่งที่ดีกว่า และถูกต้องได้ต่อไป

สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ (2542 : 336) ยังกล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสรรค์สร้างความรู้ ดังนี้

1. ผู้เรียนต้องเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจด้วยตนเอง โดยครูต้องออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าอย่างผสมผสานกันจนก่อให้เกิดการลงมือปฏิบัติ

2. กิจกรรมการเรียนรู้ควรเชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความรู้เดิมของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้เร็วและง่ายขึ้น

3. กิจกรรมการเรียนรู้ควรสะท้อนโลกแห่งความเป็นจริงหรือใกล้เคียงชีวิตจริงมากที่สุด เพราะจะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้อย่างแจ่มชัด และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต

4. กิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นกลุ่มเล็ก เพื่อให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด และเจตคติตลอดจนทักษะทางสังคม การจัดกิจกรรมกลุ่มควรมีนักเรียนกลุ่มละ 2 – 6 คน

เจ็ดศักดิ์ ชูมนุม (2540) กล่าวถึงแนวการจัดการสอนตามปรัชญาคอนสตรัคติวิสต์ ว่า

1. กำหนดการเรียนการสอนให้เป็นเรื่องหรือปัญหาที่มีขอบเขตกว้างขวาง นักเรียนควรจะสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของกิจกรรมการเรียนในแต่ละครั้ง
2. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในหัวข้อการเรียนการสอน
3. ครูอาจเสนอแนะให้นักเรียนใช้ข้อมูลดิบหรือข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิแทนที่จะมอบหมายให้อ่านแนวคิดที่คนอื่นเขียนขึ้นไว้
4. กำหนดกิจกรรมและบริบทของการเรียนการสอนให้มีความละเอียดอ่อนในลักษณะเดียวกับผู้ที่เรียนจะออกไปใช้ชีวิต
5. กำหนดบริบทของการเรียนการสอนซึ่งจะกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิด
6. ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสวิเคราะห์เนื้อหา และกระบวนการของการเรียนการสอนในห้องเรียนคอนสตรัคติวิสต์
7. ครูยอมรับและส่งเสริมการริเริ่มและการเป็นตัวของตัวเองของนักเรียน
8. ครูตั้งคำถามประเภทปลายเปิดและทิ้งช่วงเวลาให้นักเรียนตอบ เพราะความคิดลึกซึ้งต้องใช้เวลา
9. ครูส่งเสริมความคิดซึ่งมีความซับซ้อน
10. นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดในลักษณะแลกเปลี่ยนกับครูและกับเพื่อนนักเรียน และต้องมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างมีความหมาย
11. ครูจัดโอกาสให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่จะทดสอบข้อสงสัย และกระตุ้นการอภิปราย

กรมวิชาการ (2543 :7 – 8) กล่าวถึงแนวการจัดการสอนตามปรัชญาคอนสตรัคติวิสดังนี้

1. กำหนดการเรียนการสอนให้เห็นเรื่องหรือปัญหาที่มีขอบเขตกว้างขวาง ผู้เรียนควรสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของกิจกรรมการเรียนในแต่ละครั้งกับเนื้อหาที่สมบูรณ์กว่า
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของหัวข้อการเรียนการสอน และสามารถจะปรับเปลี่ยนหัวข้อการเรียนการสอนได้เท่าที่เขามองเห็นว่าจำเป็น นำปัญหาหรือหัวข้อเรียนมาจากผู้เรียนและใช้ปัญหานั้นเป็นแรงกระตุ้นการเรียนการสอน หรือกำหนดปัญหานั้นเป็นแรงกระตุ้นการเรียนการสอน
3. ออกแบบการเรียนการสอนที่มีลักษณะสมจริง บริบทการเรียนการสอนที่มีความสมจริงคือ บริบทที่ใช้พลังสติปัญญาที่ผู้เรียนต้องนำไปใช้ในอนาคต ผู้เรียนที่เสนอความคิดต่างกันอย่างมากมาย ในการอภิปรายจะก่อให้เกิดความขัดข้องที่นำไปสู่ความคิดเกิดขึ้นภายในตัวคน
4. ผู้สอนอาจเสนอแนะให้ผู้เรียนใช้ข้อมูลเดิม หรือข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ แทนที่จะมอบให้อ่านแนวคิดที่คนอื่นเขียนไว้
5. กำหนดกิจกรรมและบริบทของการเรียนการสอน ให้มีความละเอียดอ่อนในลักษณะเดียวกันกับผู้เรียนจะออกไปใช้ชีวิตประจำวัน
6. กำหนดบริบทของการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิด
7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสวิเคราะห์เนื้อหา และกระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียนที่ใช้ปรัชญาแห่งการสร้างองค์ความรู้
8. ผู้สอนยอมรับ และส่งเสริมการริเริ่มและเป็นตัวของตัวเองของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดโดยอิสระ
9. ตั้งคำถามประเภทปลายเปิด และทิ้งช่วงเวลาให้ผู้เรียนตอบเพราะความคิดที่ลึกซึ้งต้องใช้เวลา และมักเกิดขึ้นจากที่ได้ทั้งความคิดและความเห็นของผู้อื่นแล้ว
10. ส่งเสริมความคิดที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น จะกระตุ้นให้ผู้เรียนไม่พอใจเพียงความรู้ที่ง่าย ๆ แต่ให้สามารถเชื่อมโยงและสรุปความคิดรวบยอดต่างๆ โดยการวิเคราะห์ ทำนายและให้คำอธิบายความคิดของตนได้
11. ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยแลกเปลี่ยนกับผู้สอนและเพื่อน ความคิดของผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงและมั่นคงขึ้น เมื่อได้ทดสอบความคิดนั้นในสังคม เมื่อผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเอง และได้ยินความคิดเห็นของผู้อื่น ผู้เรียนจะแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเพื่อให้เกิดการและเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีความหมาย

สรุปว่าในการนำแนวคิดสร้างสรรค์สร้างความรู้ไปใช้ในการเรียนการสอนนั้น เน้นในบทบาทของ ผู้เรียนให้ผู้เรียนเป็นผู้สรรค์สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนโดยการจัดกิจกรรมเพื่อให้ได้เกิดการเรียนรู้

1.4 บทบาทของครูผู้สอนตามแนวคิดการสรรค์สร้างความรู้

กรมวิชาการ (2543 :10 – 11) กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนตามแนวคิดการสรรค์สร้างความรู้ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสังเกต สำรวจเพื่อให้เห็นปัญหา
2. มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน เช่น แนะนำ ถามให้คิด เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบหรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง
3. ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการคิดค้นต่อไปให้มีการทำงานเป็นกลุ่ม พัฒนาให้ผู้เรียนมีประสบการณ์กว้างไกล
4. ประเมินความคิดรวบยอดของผู้เรียน และตรวจสอบความคิดและทักษะการคิดต่างๆ การปฏิบัติ การแก้ปัญหาและการพัฒนา การเคารพความคิดและเหตุผลของผู้อื่น

บทบาทของครูผู้สอนมีผลกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการสรรค์สร้างความรู้เป็นอย่างมาก ดังนั้นการเรียนรู้ตามแนวคิดการสรรค์สร้างความรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ย่อมขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนนั่นเอง

1.5 ผลของการสอนตามแนวการสรรค์สร้างความรู้

การจัดการศึกษาตามแนวคิดการสรรค์สร้างความรู้ นั้น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งในปัจจุบันมีผู้สนใจนำแนวคิดการสรรค์สร้างความรู้มาใช้จัดการเรียนการสอน ดังที่มีการศึกษาวิจัยถึงผลของการสอนตามแนวการสรรค์สร้างความรู้ ดังนี้

ไพจิตร สดวกการ (2538) ได้ทำการศึกษาถึงผลของการสอนคณิตศาสตร์ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และการถ่ายโยงการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ปานกลางที่ได้รับการสอนด้วยกระบวนการสอนที่สร้างขึ้นสูงกว่านักเรียนระดับเดียวกัน

ที่รับการสอนตามปกติที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 และนักเรียนระดับผลการเรียนคณิตศาสตร์ สูง ปานกลาง ต่ำ ที่ได้รับการสอนด้วยกระบวนการสอนคณิตศาสตร์ที่สร้างขึ้นมีความสามารถถ่ายโยงการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนระดับเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ,.001 และ .005 ตามลำดับ

ประวีณา นิลนวล (2541) ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการใช้รูปแบบการสอนตามกรอบแนวคิดผู้เรียนสร้างความรู้เองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการสอนตามกรอบแนวคิดผู้เรียนสร้างความรู้เอง ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแรงจูงใจ ต่อเนื่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนตามกรอบแนวคิดผู้เรียนสร้างความรู้เองมีผลสัมฤทธิ์และความคงทนของผลสัมฤทธิ์ , แรงจูงใจต่อเนื่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

สุกัญญา กตัญญู (2542) ผลของการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่าหลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิสต์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาตามแนวคิดการสรรค์สร้างความรู้ นั้น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

2. แนวคิดกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) และ การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

2.1 กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

2.1.1 ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นนวัตกรรมของการสอนอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด

ทิตนา แคมมณี (2536) ได้กล่าวถึงความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ว่าหมายถึง กระบวนการ ขั้นตอน และปฏิสัมพันธ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ซึ่งหากบุคคลมีความรู้ความ

เข้าใจเรื่องกลุ่มสัมพันธ์อย่างดีแล้ว ย่อมแสดงพฤติกรรมที่เอื้ออำนวยให้กลุ่มเกิดกระบวนการที่ดีในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2540) อธิบายความหมายของกระบวนการกลุ่มว่าหมายถึง ประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่นักเรียนได้รับจากการลงมือร่วมปฏิบัติเป็นกลุ่ม โดยกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของแต่ละคน แต่ละคนในกลุ่มมีอิทธิพลและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

สรุปได้ว่ากระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการ และปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ซึ่งกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม

2.1.2 หลักการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

กระบวนการกลุ่มเป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากกลุ่มโดยสมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม และครูต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการในการเรียนรู้ของนักเรียน

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2540) กล่าวถึงหลักการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ดังนี้

1. ยืดนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด
2. ให้นักเรียนเรียนรู้จากกลุ่มมากที่สุด
3. ให้นักเรียนค้นพบความรู้และสร้างความรู้ด้วยตัวของนักเรียนเอง
4. ให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ครูจะต้องให้ความสำคัญของกระบวนการต่างๆ ในการแสวงหาคำตอบ

ทศนา เขมมณี (2536) กล่าวถึงการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ว่า หมายถึง

1. การสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยตรง กล่าวคือ สอนเกี่ยวกับเรื่องที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจและทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และการสอนที่สำคัญของกลุ่มสัมพันธ์
2. การสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ควบคู่ไปกับการเรียนเนื้อหาสาระอื่นๆซึ่งหมายถึงการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องของกระบวนการทำงานกลุ่มควบคู่ไปกับการเรียนเนื้อหาสาระต่างๆ
3. การสอนเรื่องใดๆ ก็ตามที่ยึดหลักการเรียนรู้ และหลักการสอนของกลุ่มสัมพันธ์ที่สำคัญ 5 ประการ คือ การยืดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Participation) การยืดกลุ่มและ

ปฏิสัมพันธ์กลุ่ม เป็นแหล่งความรู้ (Group Interaction) การยึดการค้นพบด้วยตนเอง หรือการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้ (Experiential) การเน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน (Process-Oriented) และเน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Application)

การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าลักษณะเด่นของการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์คือเป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ควบคู่ไปกับการเรียนเนื้อหาสาระอื่นๆโดยยึดหลักการเรียนรู้และหลักการสอนของกลุ่มสัมพันธ์ที่สำคัญได้แก่การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การปฏิสัมพันธ์กลุ่ม การยึดการค้นพบด้วยตนเอง การเน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน และเน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.1.3 องค์ประกอบของกระบวนการกลุ่ม

การจัดการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มนั้น จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญซึ่ง ทิศนา แคมมณี (2536) ได้อธิบายเรื่องกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ว่ากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ดีจะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. ผู้นำ

ผู้นำ คือผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของกลุ่มได้ หากกลุ่มใดมีผู้นำที่ดี กลุ่มนั้นย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จมาก

2. สมาชิกกลุ่ม

สมาชิกที่ดีนั้นจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน โดยรู้ว่าตนควรทำอะไรที่จะช่วยเอื้ออำนวยให้การทำงานเป็นทีมบรรลุผลสำเร็จ

3. กระบวนการทำงาน

กระบวนการทำงาน คือ วิธีที่กลุ่มใช้ในการทำงาน มีลำดับสำคัญดังนี้

3.1 ทำความเข้าใจในเป้าหมาย จุดมุ่งหมายของงาน

3.2 วางแผนงานซึ่งหมายถึง

- หาวิธีการและกำหนดขั้นตอนในการทำงาน
- วางแผนปฏิบัติในรายละเอียด
- แบ่งงานและมอบหมายงาน

3.3 ปฏิบัติตามแผนงาน และติดตามงาน

3.4 ประเมินผลและปรับปรุงงาน

บทบาทของผู้นำกลุ่ม บทบาทของสมาชิกกลุ่ม และวิธีการทำงานของกลุ่มนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่ม หากองค์ประกอบทั้ง 3 มีความเหมาะสมก็จะช่วยให้กลุ่มเกิดกระบวนการที่ดีที่เอื้ออำนวยให้กลุ่มประสบความสำเร็จ

2.1.4 รูปแบบการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม

การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มในปัจจุบันกำลังเป็นที่สนใจของนักการศึกษาโดยทั่วไป จึงทำให้มีการจัดรูปแบบการสอนแบบกระบวนการกลุ่มขึ้น ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้อธิบายรูปแบบกระบวนการกลุ่มว่ามีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

2. การจัดประสบการณ์เรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนลงมือประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง และมีการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้มีประสบการณ์ในการทำงานเป็นกลุ่มซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นนำ เป็นการสร้างบรรยากาศและสมาธิของผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนการสอน การจัดสถานที่ การแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย แนะนำวิธีดำเนินการสอน กติกาหรือกฎเกณฑ์การทำงาน ระยะเวลา ในการทำงาน

2.2 ขั้นสอน เป็นขั้นที่ครูลงมือสอนโดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่มๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง โดยที่กิจกรรมต่างๆต้องคัดเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องในบทเรียน

2.3 ขั้นวิเคราะห์ เมื่อดำเนินการจัดประสบการณ์เรียนรู้แล้ว จะให้นักเรียนวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับจากความรู้สึกและการรับรู้ของผู้เรียน แสดงข้อคิดที่ได้จากการทำงานกลุ่มให้คนอื่นได้รับรู้ เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์เรียนรู้ของกันและกัน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นพบแนวคิดที่ต้องการด้วยตนเอง เป็นการขยายประสบการณ์การเรียนรู้ให้ถูกต้องเหมาะสม

2.4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้ นักเรียนสรุปรวบรวมความคิดให้เป็นหมวดหมู่ โดยครูกระตุ้นให้แนวทางและหาข้อสรุป จากนั้นนำข้อสรุปที่ค้นพบจากวิชาที่เรียนไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับตนเองและนำหลักการที่ได้ไปใช้เพื่อปรับปรุงตนเอง ประยุกต์ใช้ให้เข้ากับคนอื่น ประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อสังคมและการดำรงชีวิต

3. **ขั้นประเมินผล** เป็นการประเมินผลว่า ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด โดยจะประเมินทั้งด้านเนื้อหาวิชา และด้านกลุ่มสัมพันธ์ จากการให้สมาชิกติชมหรือวิจารณ์แก่กันโดยปราศจากอคติ จะทำให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้และผู้สอนเข้าใจนักเรียนได้ อันจะทำให้ผู้เรียนผู้สอนเข้าใจปัญหาซึ่งกันและกันอันจะเป็นหนทางในการนำไปพิจารณาแก้ปัญหาและจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่นักเรียน

การที่จะนำการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์และได้ผลดีบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ นั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องปฏิบัติตามขั้นตอนดังกล่าวเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2.1.5 วิธีการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีลักษณะสอดคล้องกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีหลายวิธี ซึ่งทิสนา เขมมณี (2536) เสนอไว้ดังนี้

1. **เกม** เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการสอนได้ดี โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมุติขึ้น ให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเอง ภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันมีผลออกมาในรูปของการแพ้ชนะ วิธีนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ นอกนั้นยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนอีกด้วย

2. **บทบาทสมมุติ** เป็นอีกวิธีการหนึ่ง มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมุติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมุติขึ้น แล้วให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทนั้น และแสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก

3. **กรณีตัวอย่าง** เป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่งซึ่งใช้กรณีหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลง และใช้เป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายกันเพื่อสร้างความเข้าใจ และฝึกหาทางแก้ปัญหาที่นั้น วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการเอากรณีต่างๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้ มีส่วนใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

4. **สถานการณ์จำลอง** คือการจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และมีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงอาจไม่กล้าแสดง

5. **ละคร** คือวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามที่กำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้เหมาะสมตามที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกและความรู้สึกนึกคิดของตนเองเข้าไปมีส่วนร่วม วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ที่จะเข้าใจความรู้สึก เหตุผล และพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนี้การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกันจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน และได้ฝึกการทำงานร่วมกันด้วย

6. **กลุ่มย่อย** กลุ่มย่อยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนในการแสดงออก และช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น มีหลายวิธีการต่างๆ เช่น การระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม

การที่จะเลือกใช้วิธีสอนที่ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้อย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น ครูต้องคำนึงถึงเวลา จุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาของเรื่องที่จะสอนเป็นสิ่งสำคัญด้วย

2.1.6 บทบาทของครูและนักเรียนในการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม

ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยของกระทรวงศึกษาธิการ (2542) พบว่า บทบาทของครูและนักเรียนในการสอนแบบกระบวนการกลุ่มมีดังนี้

บทบาทของครู

1. มีความเป็นกันเอง มีความเห็นอกเห็นใจนักเรียน สร้างบรรยากาศที่ดีต่อการเรียนให้กำลังใจ สนทนา ได้ถาม
2. พูดน้อยและจะเป็นเพียงผู้ประสานงาน แนะนำ ช่วยเหลือเมื่อนักเรียนต้องการเท่านั้น
3. ไม่ชี้แนะหรือโน้มแนวความคิดของผู้เรียน
4. สนับสนุนให้กำลังใจ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน แสดงออกอย่างอิสระ
5. สนับสนุนให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ สรุปผลการเรียนรู้และประเมินผลการทำงานให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

บทบาทนักเรียน

1. เป็นผู้ลงมือทำกิจกรรม พยายามค้นหาและแสวงหาความรู้ที่เรียนด้วยตนเอง
2. ให้ความช่วยเหลือกัน และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันในหมู่ผู้เรียน

3. แสดงความรู้สึกความเห็นอย่างอิสระ
4. มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองในกลุ่ม พยายามปรับปรุงบุคลิกภาพ สร้างบรรยากาศที่ดี ควบคุมการทำงานของกลุ่ม
5. ทำความเข้าใจงานที่ได้รับมอบหมายและทำงานร่วมกับกลุ่มได้ดี

นอกจากนี้ทีศนา แชมมณี (2536) กล่าวถึงบทบาทที่สำคัญๆและจำเป็นสำหรับครูที่สอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ไว้ดังนี้

1. บทบาทในการเตรียมสอน ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวอย่างดี กล่าวคือเตรียมแผนการสอนให้ละเอียด โดยพยายามจัดลำดับการสอนให้เป็นไปอย่างเหมาะสม คิดกิจกรรมให้มีลักษณะสอดคล้องกับทฤษฎี และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอนให้พร้อมที่จะใช้ สรุปได้ว่า ครูจำเป็นต้องเตรียมตัวให้พร้อมโดยทำความเข้าใจเนื้อหาที่จะสอนให้ดี หาวิธีการสอน และวางขั้นตอนในการสอนให้เหมาะสม และละเอียดรอบคอบ รวมทั้งไม่ละเลยในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้เพียงพอที่จะนำไปใช้

2. บทบาทในการดำเนินกิจกรรมการสอน ครูช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน โดยพยายามทำหน้าที่ต่างๆดังกล่าวต่อไปนี้ให้บรรลุผลสำเร็จ

- 2.1 สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- 2.2 รับฟังและสนับสนุน ส่งเสริมผู้เรียนให้มีกำลังใจที่จะเรียนรู้
- 2.3 เปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนโดยทั่วถึงกัน

ถึงกัน

- 2.4 อำนวยความสะดวกให้กลุ่มดำเนินงานไปอย่างราบรื่น
- 2.5 แสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนตามวาระและโอกาส ที่เหมาะสม

โอกาส ที่เหมาะสม

- 2.6 สนับสนุน ส่งเสริมและนำทางให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตภาวะหตุติ

กรรมการเรียนรู้

- 2.7 ช่วยเชื่อมโยงความคิดเห็นของผู้เรียนและสรุปผลการเรียนรู้ รวมทั้ง

กระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำการเรียนรู้ไปใช้

- 2.8 ควบคุมกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

3. บทบาทในการติดตามผลการสอน สืบเนื่องมาจากหลักการที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก หากผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดังนั้นก็ถือ

เป็นความรับผิดชอบของครูที่ต้องประเมินผลการสอนของตน ซึ่งหมายถึงการประเมินผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การประเมินผลในบางเรื่อง ทำได้ทันทีในขณะที่สอนหรือตอนท้ายของการสอน แต่ในบางเรื่องจำเป็นต้องคอยติดตามดูแลเป็นระยะๆ การสอนให้ได้สอดคล้องตามทฤษฎีนี้ครูไม่ควรละเลยในการติดตามดูผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และคอยส่งเสริมให้กำลังใจหรือให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน และคอยส่งเสริมกำลังใจหรือให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนเพิ่มเติมตามความเหมาะสม

4. คุณสมบัติบางประการที่จำเป็นสำหรับครู ครูที่ดีพึงพัฒนาคุณสมบัติบางประการที่จำเป็นในอันที่จะช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด คุณสมบัตินี้ดังกล่าวนั้น คือ

4.1 มีความเป็นนักประชาธิปไตย ไม่ยึดถือความคิดของตนว่าถูกต้องเสมอ และพยายามลดการใช้อำนาจหรือวิธีการใดๆ อันเป็นการข่มขู่ผู้เรียนให้เชื่อหรือคล้อยตามความคิดของตน

4.2 เข้าใจและยอมรับในตัวบุคคล โดยมีความเข้าใจในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล

4.3 มีความเป็นมิตร เป็นกันเอง กับผู้เรียน

4.4 มีความจริงใจต่อผู้เรียน

4.5 มีความอดทนและเต็มใจช่วยเหลือผู้เรียนอยู่เสมอ

การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นการสอนที่ยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยที่นักเรียนมีบทบาทเป็นผู้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง ให้ความช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองในกลุ่มและทำงานร่วมกับกลุ่มได้ดี ส่วนบทบาทของครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2.2 การเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนทำงานรวมกันเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งสมาชิกทุกคนมีความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน เป็นการเรียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ทำให้เกิดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2.2.1 ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีนักศึกษานำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือไว้ต่างๆกันดังนี้

Slavin (1995 : 2-7) ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนแบบร่วมมือว่า เป็นวิธีการสอนที่สามารถนำไปใช้ได้หลายวิชา โดยการแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ มีสมาชิกในกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันไป มี 4 คน เป็นนักเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน อ่อน 1 คน โดยที่นักเรียนในกลุ่มต้องรับผิดชอบงานในกลุ่มร่วมกัน โดยกลุ่มจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จ บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะได้รับรางวัลร่วมกัน เมื่อกลุ่มทำคะแนนได้ถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้

Artzt and Newman (1990 : 448-449) ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนแบบร่วมมือว่า การเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีที่ผู้เรียน ร่วมกันแก้ปัญหาเป็นกลุ่มๆ โดยที่สมาชิกทุกคนต้องช่วยเหลือกันเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการแก้ปัญหา โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือให้ข้อมูลในการเรียนรู้ และตัวผู้เรียนเองจะเป็นแหล่งความรู้ซึ่งกันและกันในกระบวนการเรียนรู้

สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ (2541 : 40) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีการเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นกำลังใจแก่กันและกัน สมาชิกแต่ละคน จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองพร้อมๆ กับการดูแลเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือ ความสำเร็จของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่มคือความสำเร็จของทุกคน

อารี สันหวี (2542 : 328) ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนแบบร่วมมือว่า การเรียนแบบร่วมมือ เป็นการเรียนที่ให้นักเรียนทำงานด้วยกันเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ทั้งทางด้านความรู้และทางด้านจิตใจช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนๆ เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนตลอดจนรู้จักช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อน

ความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การจัดการเรียนการสอน โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ภายในกลุ่มมีเป้าหมายในการเรียนรู้ร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มมีบทบาทที่ชัดเจนภายในกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน คอยช่วยเหลือกัน และ

รับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งนักเรียนจะบรรลุถึงจุดมุ่งหมายได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกในกลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายด้วยเช่นกัน ความสำเร็จของกลุ่มคือความสำเร็จของทุกคน

2.2.2 องค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือมิใช่การเรียนที่ผู้เรียนทำกิจกรรมเป็นกลุ่มเท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนแบบร่วมมือ เช่น

Kagan (1994 อ้างถึงใน พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ , 2541 : 38-39) อธิบายถึงลักษณะสำคัญ 6 ประการที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นต่อการเรียนแบบร่วมมือ สรุปได้ดังนี้

1. มีการรวมเป็นกลุ่มหรือเป็นทีม คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องจัดนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ กลุ่มละ 2- 6 คน และขนาดที่เหมาะสมที่สุด คือ 4 คน เพราะสมาชิกในกลุ่ม จะมีโอกาสเท่ากันในการร่วมกิจกรรม สามารถแบ่งคู่กันทำงานได้อย่างสะดวก ภายในกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความต่างกันทั้งด้านความสามารถและทางเพศ ซึ่งการที่มีความแตกต่างกันนี้จะก่อให้เกิดการช่วยเหลือในหมู่เพื่อน

2. มีการจัดการ คือ การจัดการเพื่อให้การทำงานกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยชั้นเรียนถูกจัดเพื่อให้นักเรียนแต่ละคน สามารถร่วมทำกิจกรรมกันอย่างสะดวก มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกแต่ละคนภายในกลุ่ม และที่สำคัญมีการสร้างกฎเกณฑ์ของชั้นเรียน และสัญญาณเจียบ

3. มีความเต็มใจ คือ ความเต็มใจที่จะร่วมมือในการเรียนและการทำงาน โดยช่วยเหลือกันและกัน และมีการยอมรับกันและกัน

4. มีทักษะ คือ ทักษะทางสังคมรวมทั้งทักษะการสื่อความหมายการทำงาน กลุ่มแบบร่วมมือต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความช่วยเหลือและฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสาร ให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข และมีประสิทธิภาพ

5. มีหลักการขั้นพื้นฐาน 4 ประการ โดยใช้อักษรย่อ PIES เป็นตัวบ่งชี้ว่าเป็นการเรียนแบบร่วมมือหรือไม่

5.1 การสร้างความรู้สึกพึ่งพากัน ให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้เรียน (Positive Interdependence) มีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ช่วยเหลือกันเพื่อสู่ความสำเร็จ

5.2 การมีความรู้สึกรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล (Individual Accountability) คือ ความรับผิดชอบ เป็นรายบุคคลทุกคน

5.3 การมีส่วนร่วมโดยเท่าเทียมกัน (Equal Participation) สมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันโดยเท่าเทียมกัน โดยมีการกำหนดบทบาทของแต่ละคน

5.4 การมีปฏิสัมพันธ์ไปพร้อมๆกัน (Simultaneous interaction) คือ สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะรวมทำกิจกรรมไปพร้อมๆกัน

5.5 มีโครงสร้าง หรือเทคนิคในการจัดกิจกรรม คือรูปแบบการจัดกิจกรรมหรือเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นสิ่งที่ใช้เป็นคำสั่งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน เช่นเทคนิคคู่ตรวจสอบ เทคนิคการพูดเป็นคู่ เทคนิคร่วมกันคิด เป็นต้น โดยเทคนิคต่างๆจะต้องเลือกใช้ให้ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ แต่ละเทคนิคนั้นได้ออกแบบเหมาะกับเป้าหมายที่ต่างกัน

6. มีโครงสร้าง หรือเทคนิคในการจัดกิจกรรม คือรูปแบบการจัดกิจกรรมหรือเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นสิ่งที่ใช้เป็นคำสั่งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน เช่นเทคนิคคู่ตรวจสอบ เทคนิคการพูดเป็นคู่ เทคนิคร่วมกันคิด เป็นต้น โดยเทคนิคต่างๆจะต้องเลือกใช้ให้ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ แต่ละเทคนิคนั้นได้ออกแบบเหมาะกับเป้าหมายที่ต่างกัน

อารี สัณห์วี (2542 : 328) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการทำงานกลุ่มดังนี้

1. มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางบวก สมาชิกในกลุ่มทุกคนจะมีหน้าที่และบทบาทที่สำคัญและจำเป็นในกลุ่มทุกคน
2. มีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองต่อหน้าเพื่อน ๆ ในกลุ่ม
3. แต่ละคนต้องรับผิดชอบในผลงานที่ได้รับมอบหมาย
4. สมาชิกของกลุ่มจะต้องได้รับการฝึกฝนในเรื่องทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และกระบวนการกลุ่ม

การเรียนรู้แบบร่วมมือจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูและนักเรียนดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และหากองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือมีความเหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมการสอน ก็จะส่งผลต่อกระบวนการการเรียนรู้ของนักเรียนทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

2.2.3 รูปแบบของการเรียนแบบร่วมมือ

Slavin (1995 :4 - 13) อธิบายรูปแบบของการเรียนแบบร่วมมือ สรุปรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (Student Teams Achievement Divisions : STAD) การเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์จะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มกลุ่มละ 4 คน ผลสัมฤทธิ์ คือมีทั้งคนเก่ง ปานกลาง และอ่อน โดยครูจะนำเสนอบทเรียน จากนั้นให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจนกว่าจะแน่ใจว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มได้เรียนรู้ แล้วให้นักเรียนทดสอบเป็นรายบุคคล นำคะแนนที่ได้ไปเปรียบเทียบกับคะแนนเดิมของนักเรียน เป็นคะแนนพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนซึ่งคะแนนพัฒนาการนั้นจะนำไปรวมเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนพัฒนาการสูงสุด หรือตามเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับรางวัลจากครู แนวคิดสำคัญของวิธีการเรียนแบบร่วมมือ คือการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในกลุ่มให้เกิดการเรียนรู้ ถ้านักเรียนอยากให้กลุ่มของตนได้รับรางวัล นักเรียนต้องช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกให้เกิดการเรียนรู้ เห็นความสำคัญของการเรียน และเกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ ซึ่งกลุ่มจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนเกิดการเรียนรู้ เพราะคะแนนของกลุ่มจะมาจากคะแนนพัฒนาการของสมาชิกในกลุ่มทุกคน

2. การเรียนแบบร่วมมือแบบการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (Team-Games-Tournament : TGT) ใช้กิจกรรมเหมือนการเรียนแบบร่วมมือ STAD แต่การทดสอบจะเป็นการแข่งขันตอบคำถาม คะแนนที่สมาชิกในแต่ละกลุ่มทำได้จะนำมารวมเป็นคะแนนของกลุ่ม นักเรียนจะแข่งขันตอบปัญหาครั้งละ 3 คน นักเรียนที่มีระดับความสามารถสูงจะแข่งกับนักเรียนที่มีระดับความสามารถสูง นักเรียนที่มีระดับความสามารถต่ำจะแข่งกับนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่ำ ทำให้นักเรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จเท่าเทียมกัน คะแนนที่นักเรียนแต่ละคนได้จะรวมเป็นคะแนนของกลุ่ม ดังนั้นนักเรียนในกลุ่มต้องช่วยให้เพื่อนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จ

3. การเรียนแบบร่วมมือแบบต่อบทเรียน (Jigsaw II) แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน ที่มีลักษณะแตกต่างกัน นักเรียนแต่ละคนในกลุ่ม ถูกกำหนดให้ศึกษาหัวข้อย่อยของเรื่องที่จะเรียน สมาชิกคนที่ได้รับหัวข้อใดก็จะเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นแล้วออกจากกลุ่มไปเข้ากลุ่มกับคนที่ได้รับหัวข้อย่อยเดียวกันเพื่อศึกษาหัวข้อนั้น จากนั้นจึงกลับเข้าสู่กลุ่มเดิมและอธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่ตนไปศึกษามาให้เพื่อนในกลุ่มฟัง การพิจารณาผลงานกลุ่มจะพิจารณาจากคะแนนพัฒนาการเหมือนวิธีการเรียนแบบ STAD

4. การเรียนแบบร่วมมือแบบการสอนเป็นกลุ่มย่อยหรือรายบุคคล (Team Accelerated Instruction : TAI) จะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 4 คน ที่มีระดับความสามารถแตกต่างกัน และมีการให้รางวัลแก่กลุ่มที่มีคะแนนสูง วิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบ TAI จะมีการทดสอบเพื่อจัดระดับความสามารถของนักเรียน สมาชิกในกลุ่มจะศึกษาบทเรียนที่แตกต่างกัน สมาชิกในกลุ่มเดียวกันจะตรวจสอบการตอบคำถามของเพื่อนในกลุ่ม และช่วยเหลือเพื่อนถ้าเพื่อนไม่เข้าใจ จะมีการทดสอบโดยไม่มีการช่วยเหลือจากเพื่อน และตรวจให้คะแนนโดยเพื่อนในกลุ่ม ในแต่ละสัปดาห์ครูจะรวมจำนวนบทเรียนที่นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มเรียนสำเร็จ และจะให้รางวัลแก่กลุ่มที่สามารถทำคะแนนเพิ่มหรือมีพัฒนาการตามเกมที่ครูกำหนด และมีคะแนนพิเศษสำหรับนักเรียนที่ทำแบบฝึกหัดถูกทุกข้อ ครูจะเรียกเด็กที่มีความสามารถเท่ากันมาสอนเป็นกลุ่มย่อย แล้วปล่อยนักเรียนกลับเข้าทำงานในกลุ่มเดิม เด็กที่เรียนล้าหน้าไปแล้วจะช่วยเด็กที่เรียนช้า มีการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม เพราะนักเรียนต้องการให้กลุ่มประสบความสำเร็จ นักเรียนต้องแข่งกับตนเองโดยทำคะแนนให้สูงกว่าระดับความสามารถเดิมของนักเรียน

5. โปรแกรมการร่วมมือในการอ่านและเขียน (Cooperative Integrated Reading and Composition : CIRC) เริ่มจากครูสอนบทเรียน นักเรียนทำงานกลุ่ม กลุ่มประเมินความพร้อมและทดสอบ ซึ่งนักเรียนจะไม่ได้รับการทดสอบจนกว่าเพื่อนสมาชิกในกลุ่มจะตัดสินใจว่าทุกคนเข้าใจ และพร้อมที่จะได้รับการทดสอบ นักเรียนกลุ่มใดทำคะแนนเฉลี่ยทั้งกิจกรรมการอ่านและการเขียนได้สูงกว่าเกณฑ์จะได้รับรางวัล ซึ่งในการทำงานกลุ่มจะจัดนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อนจับคู่กันทำงานในกิจกรรมต่างๆ และในการทำงานกลุ่มนักเรียนจะต้องทำให้สมาชิกในกลุ่มเกิดทักษะ มีความรู้ความเข้าใจ เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม

6. เทคนิคการตรวจสอบเป็นกลุ่ม (Group Investigation) แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มๆ ละ 2 -6 คน ให้นักเรียนได้ร่วมมือกันศึกษาค้นคว้า โดยกลุ่มจะเลือกหัวข้อที่จะศึกษา เมื่อได้หัวข้อสมาชิกแต่ละคนจะเลือกหัวข้อย่อยไปศึกษาเป็นรายบุคคล เมื่อศึกษาเสร็จแล้วรายงานให้กลุ่มทราบ กลุ่มจะอภิปรายผลงานของสมาชิกแต่ละคนเพื่อรวมเป็นผลงานของกลุ่ม และนำเสนอผลงานกลุ่มให้เพื่อนในชั้นฟัง

7. เทคนิคการเรียนด้วยกัน (Learning Together) แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม 4 - 5 คน กำหนดงานให้แต่ละกลุ่ม 1 อย่าง สมาชิกในกลุ่มจะร่วมมือกันทำงาน มีการให้รางวัลเมื่องานของกลุ่มสำเร็จ

รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือที่กล่าวมาล้วนเป็นรูปแบบที่เป็นประโยชน์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งแต่ละรูปแบบมีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนั้นการเลือกใช้รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ ผู้สอนควรเลือกใช้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา และกิจกรรมในการสอนนั้นๆ

2.2.4 ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การเรียนแบบร่วมมือก็เป็นอีกแนวคิดที่น่าสนใจ เพราะการเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่จัดผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ ภายในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน คอยช่วยเหลือกัน ความสำเร็จของกลุ่มคือความสำเร็จของทุกคนในกลุ่ม ดังนั้นนักการศึกษาได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือไว้หลายท่าน เช่น

Slavin (1980 : 315-341) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือสรุปได้ดังนี้

1. ในด้านผลสัมฤทธิ์ วิธีเรียนแบบร่วมมือจะได้ผลดีกว่า
2. ในเรื่องการเรียนรู้เบื้องต้น เช่น ความรู้ในเนื้อหาวิชา วิธีเรียนแบบร่วมมือจะให้ผลดีกว่าการเรียนแบบเดิมด้วยเหตุผลต่างๆต่อไปนี้
  - 2.1 การเรียนแบบร่วมมือมีโครงสร้างและจุดประสงค์
  - 2.2 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
  - 2.3 เด็กจะประสบความสำเร็จในการเรียนจากระบบการให้คะแนนและรางวัล
3. สำหรับการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นการเรียนแบบร่วมมือจะทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องที่เรียนมากกว่าเดิม
4. การเรียนแบบร่วมมือช่วยให้เกิดความยอมรับในตนเองของผู้เรียน

สมณฑา พรหมบุญ (2540 : 28-29) กล่าวถึงประโยชน์ที่สำคัญของการเรียนแบบร่วมมือไว้ว่า

1. การเรียนแบบร่วมมือช่วยเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริง เพราะลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองได้ลงมือปฏิบัติ ได้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม ได้ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ การเป็นผู้นำการเป็นผู้ตาม และที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนมากที่สุดวิธีหนึ่ง

2. การเรียนแบบร่วมมือช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย ฝึกการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ฝึกการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ต่อครู ต่อสถานศึกษาและต่อสังคม

3. การเรียนแบบร่วมมือช่วยลดปัญหาทางวินัยในชั้นเรียน เพราะผู้เรียนทุกคน จะได้ฝึกฝนจนกระทั่งเกิดวินัยในตนเอง ได้รับการยอมรับจากครู จากเพื่อน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทำให้เกิดการยอมรับตนเอง เกิดความสุขในการอยู่ร่วมกับเพื่อนๆ ปัญหาทางวินัยจึงลดไปในที่สุด

4. การเรียนแบบร่วมมือ ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยของผู้เรียนทั้งชั้นสูงขึ้น การช่วยเหลือกันในกลุ่มเพื่อน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ดียิ่งขึ้น

สุรีย บาวเออร์ (2535 : 19-20) กล่าวถึงข้อดีของการเรียนโดยการร่วมมือว่า

1. นักเรียนมีทักษะในการสื่อสาร การเข้าสังคม การเป็นผู้นำ และการอภิปราย
2. นักเรียนมีความนับถือในตนเอง เพราะว่าได้ช่วยกันแก้ปัญหาของกลุ่ม
3. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จาก

หลายๆทัศนะ

4. มีแรงจูงใจในการเรียน เนื่องจากทุกคนโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนสูง
5. ให้ผลทางจิตพิสัย เพราะที่นักเรียนสามารถอภิปรายตามที่ตนเองรู้สึก
6. นักเรียนอ่อนมีโอกาสดูแลความคิดเห็น ทำกิจกรรม และประสบความสำเร็จใน

การเรียน

7. ส่งเสริมด้านความคิด นักเรียนรู้จักใช้เหตุผล และรู้จักใช้ความคิดอย่างรอบคอบ
8. ให้ผลทางด้านสุขภาพจิต และนักเรียนรู้สึกว่าการยอมรับ
9. นักเรียนในชั้นมีทัศนคติที่ดีต่อกัน

อารี สันหวี (2542 : 303)กล่าวถึงคุณค่าของการเรียนแบบร่วมมือดังนี้

1. ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
2. ทำให้นักเรียนมียุทธวิธีทางการเรียนที่ดี
3. ทำให้นักเรียนมีความทรงจำที่ดีขึ้น
4. ทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจภายในมากขึ้น
5. ทำให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมเพิ่มมากขึ้นทำให้นักเรียนชอบเรียนวิชาต่างๆ

มากขึ้น

6. ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อครู
7. ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อนนักเรียนด้วยกันมากขึ้น
8. ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นที่ยอมรับและได้รับการสนับสนุนจากเพื่อน
9. ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

การทำงานใดๆ ก็ตามจะประสบความสำเร็จได้ ต่อเมื่อมีการร่วมมือในการปฏิบัติงาน โดยสมาชิกกลุ่มต้องช่วยกันทำให้งานประสบความสำเร็จ ซึ่งประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือมีมากมายทั้งในด้านเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์และเจตคติที่มีต่อการเรียน รวมไปถึงส่งเสริมการเรียนรู้ที่เกิดในตัวของผู้เรียนอีกด้วย

2.2.5 ผลของการนำการเรียนแบบร่วมมือและกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในการเรียนการสอน

การเรียนแบบร่วมมือและกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากผู้เรียนได้แลกเปลี่ยน ช่วยเหลือ และปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสมาชิกภายในกลุ่ม จนเกิดเป็นองค์ความรู้ ปัจจุบันมีผู้สนใจศึกษาเรื่องของการเรียนแบบร่วมมือและกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เช่น

ชุมศรี เรข (2533) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของการใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการเรียนอ่านจับใจความภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการกลุ่ม นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น ยังทำให้นักเรียนมีความรู้ภาษาอังกฤษเพิ่มเติมโดยเฉพาะคำศัพท์ และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน

มยุรี วิมลโสภณกิติ (2537) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการสร้างมโนทัศน์ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีมโนทัศน์ประชาธิปไตยในด้านการนับถือเอกัตบุคคล การมีส่วนร่วมและการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี สูงกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนมโนทัศน์ประชาธิปไตยในด้านการเคารพในเหตุผลไม่แตกต่างกัน 2) นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีมโนทัศน์ประชาธิปไตยในด้านการนับถือเอกัตบุคคล การเคารพในเหตุผล และการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีสูงกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนมโนทัศน์ประชาธิปไตยในด้านการมีส่วนร่วมในเหตุผลไม่แตกต่าง

กัน 3) นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มีมโนทัศน์ประชาธิปไตยในด้านการนับถือเอกัตบุคคล การมีส่วนร่วมและการเคารพในเหตุผลสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการกลุ่มมีมโนทัศน์ประชาธิปไตยในด้านการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขวัญหทัย สมัครคุณ (2541) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจและความคงทนในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือแบบตั้งเป้าหมายร่วมกัน และเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ และมีความคงทนในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มตั้งเป้าหมายร่วมกันมีความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ และมีความคงทนในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Allen (1991 :2255) ได้ศึกษาเรื่องผลของวิธีการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนในห้องเรียนแบบเดิม วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือในระดับมัธยมศึกษาในห้องเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาแบบดั้งเดิม ว่ามีผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อการเรียนในทางบวกหรือไม่ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองมีพัฒนาการในการเรียนดีกว่ากลุ่มควบคุม และจากการทดสอบเจตคติพบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีเจตคติต่อการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และจากการสังเกตระหว่างการทดลองพบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมในทางบวกสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา นักเรียนมีความสนุกสนานในการเรียนร่วมกัน และสนใจการเรียนมากขึ้น

Greg (1991 : 2022) ได้ศึกษาเรื่องผลของวิธีการเรียนแบบร่วมมือต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสะกดคำของนักเรียนระดับประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีระดับความสามารถในการสะกดคำต่างกัน (สูง กลาง ต่ำ) ใช้เวลาในการทดลอง 7 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นกลุ่มในการสอนสะกดคำมีประสิทธิภาพช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการสอนสะกดคำให้สูงขึ้นในนักเรียนทุกระดับความสามารถ

Stevens , Slavin and Marie (1991 : 8 - 16) ได้ศึกษาเรื่องผลของการเรียนแบบร่วมมือและการสอนแบบชี้หน้าที่มีต่อการอ่านจับใจความ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองที่

สอนแบบที่นำร่วมกับวิธีการเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์การอ่านเพื่อความเข้าใจและกลวิธีจับใจความสำคัญสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ

การศึกษาเรื่องการเรียนแบบร่วมมือและกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการเรียนแบบร่วมมือและกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนาการเรียนรู้ภาษา การแก้ปัญหา ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

3. แนวคิดความพร้อมในการเรียนรู้ (Readiness Learning)

3.1 ความหมายของความพร้อมในการเรียนรู้

ความพร้อมในการเรียนรู้เป็นภาวะที่ผู้เรียนมีความสามารถเพียงพอที่จะเรียนรู้ นักการศึกษาได้ให้ความหมายของความพร้อมไว้ต่างกักันดังต่อไปนี้

Tatcher ,et al. (1970 :695) กล่าวว่าความพร้อมหมายถึง ลักษณะที่ผู้กระทำมีความคล่องตัว กระตือรือร้น และความตั้งใจ ในการกระทำพฤติกรรมต่างๆเพื่อให้กิจกรรมที่ทำนั้นบรรลุผลสำเร็จ

วรวณี โสุมประยูร (2537 :72) ได้ให้ความหมายของความพร้อมไว้ว่าความพร้อมหมายถึง สภาพความสมบูรณ์ของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิด ประสิทธิภาพผลตามที่ควรจะเป็น ทั้งนี้ความพร้อมของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ ประสบการณ์หรือการฝึกฝน และความสนใจหรือแรงจูงใจ

บันลือ พุกษะวัน (2533:4) ได้กล่าวว่าความพร้อมทางการเรียนหมายถึงสภาพทั้งร่างกายและจิตใจของเด็กได้เจริญเติบโต หรือได้รับการพัฒนาถึงจุดที่จะเรียนรู้หรือรับการสอนได้ดีที่สุด โดยมีปัญหาหรืออุปสรรคในการเรียนรู้้น้อยที่สุด

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2537 : 40) ได้สรุปความหมายของความพร้อมไว้ว่า หมายถึงวุฒิภาวะทางสมองของเด็กซึ่งพร้อมที่จะเรียน องค์ประกอบของความพร้อมมีหลายอย่าง คือ อายุ เพศ สติปัญญา สุขภาพ และความสมบูรณ์ของร่างกาย อีกทั้งยังรวมถึงประสบการณ์ทางภาษา

สนิท สัตโยภาส (2532 : 38) ความพร้อมในการเรียนภาษาไทย หมายถึงการที่บุคคลมีสภาวะทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาพร้อมที่จะเรียนโดยมีความสนใจ ความต้องการ และมีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะเรียนภาษาไทยได้ตามหลักสูตรประถมศึกษา

วาสนา ตองอ่อน (2535 : 10) ความพร้อมในการเรียนภาษา หมายถึงการที่เด็กมีพัฒนาการด้านต่างๆทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพียงพอที่จะได้รับการเรียนรู้ภาษาและสิ่งต่างๆได้อย่างรวดเร็วและบังเกิดผลดี

โดยสรุปความพร้อมในการเรียนรู้ คือ ความสามารถของบุคคลที่จะเรียนรู้หรือดำเนินกิจกรรมได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

3.2 ความสำคัญของความพร้อมในการเรียนรู้

ความพร้อมในการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนแต่ละคน หากนักเรียนถูกบังคับให้เรียนโดยยังไม่มีความพร้อม อาจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ดังนั้นครูจึงควรจะต้องมีการจัดเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียน เพื่อให้เด็กมีความพร้อมในการเรียนรู้ และสร้างแรงจูงใจให้เกิดความกระตือรือร้นอยากที่จะเรียน

วาสนา ตองอ่อน (2535 : 1) ได้กล่าวถึงความพร้อมว่า เป็นวุฒิภาวะทางสมองที่แสดงออกให้ปรากฏทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เห็นว่าพร้อมที่จะเรียน ความพร้อมในการเรียนภาษาของเด็กจะแสดงออกโดยเด็กมีความสนใจสิ่งที่ครูสอน มีความมั่นใจในตัวเอง กล้าแสดงออก มีสมาธิดี ฟังครูสอนแล้วรู้เรื่อง ตอบคำถามที่ครูถามได้ และปฏิบัติตามคำสั่งได้ ความพร้อมในการเรียนภาษาจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ของเด็กถ้าเด็กยังไม่มีพร้อมก็ไม่สามารถรับรู้เรื่องราวต่างๆ เท่าเทียมกับเด็กในวัยเดียวกัน

สุภาพ พรศิริกุล (2530 : 34-35) กล่าวถึงความสำคัญของความพร้อมสรุปได้ว่าการเรียนรู้นั้นจะเกิดขึ้นได้ดีถ้ามีความพร้อมทางด้านวุฒิภาวะและการเรียนรู้จะเกิดขึ้นน้อยหรือไม่เกิดขึ้นเลย ถ้าวุฒิภาวะในระดับนั้นยังไม่เกิดขึ้น การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนและจำเป็นต้องมีความพร้อมร่วมกัน คือ ความพร้อมทางด้านสายตา หู สมอง จึงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ และรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างสายตากับกล้ามเนื้อ เด็กจึงสามารถเรียนรู้ได้ดี ความพร้อมเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ตามวุฒิภาวะและประสบการณ์

จิระภา กัณธิยาภรณ์ (2532 :21) ได้สรุปแนวคิดของ Burton และ Bakes เกี่ยวกับความสำคัญของความพร้อมไว้ว่า ความพร้อมในการเรียนภาษามีความสำคัญและเป็นตัวการที่กำหนดว่า เด็กจะประสบผลสำเร็จในการเรียนมากน้อยเพียงใด

ความสำคัญของความพร้อมที่กล่าวมาในข้างต้น สรุปว่าความพร้อมในการเรียนรู้เป็นวุฒิภาวะทางสมองที่แสดงออกด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยความพร้อมเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ตามวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน ดังนั้นจึงควรคำนึงถึงความพร้อมควบคู่ไปกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

3.3 องค์ประกอบและปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อม

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ครูผู้สอนควรคำนึงถึงความพร้อมในการเรียนรู้ทางภาษาของผู้เรียน เพื่อให้สามารถจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยองค์ประกอบและปัจจัยต่างๆ

นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์ (2531 : 29 - 30) อธิบายว่า ความพร้อมที่จะเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยสาเหตุต่อไปนี้

1. ความพร้อมจากภาวะของร่างกาย (Biological Readiness) เป็นภาวะความพร้อมของสรีระที่จะเรียนรู้ทักษะต่างๆ ที่สังเกตเห็นภายนอก จากการสังเกต และการศึกษาเราสามารถที่จะกำหนดได้ว่า ในช่วงอายุแต่ละช่วงของคนเรานั้น ช่วงใดที่พร้อมจะเรียนรู้ทักษะใด เช่น การเรียนรู้ที่จะเดิน พูด ในช่วงเด็กเล็ก การเรียนรู้ที่จะอ่านเขียนในช่วงวัยเริ่มเรียน เป็นต้น

2. ความพร้อมจากภาวะแวดล้อมหรือสภาพสังคม (Social Readiness) เป็นภาวะความพร้อมที่ทำให้มนุษย์แตกต่างกัน เพราะการอยู่ในสังคม ทำให้คนเราจำเป็นต้องเรียนรู้และแสวงหาเพื่อปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามสถานะที่ตนเองเป็นอยู่ ซึ่งซับซ้อนมากกว่าความพร้อมของร่างกาย เพราะไม่สามารถสังเกตได้ในตัวผู้เรียน เป็นความพร้อมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของบทบาทในสังคมของบุคคลนั้น การปรับตัวในสภาพแวดล้อมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ จะก่อให้เกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้อย่างสูงสุดในตัวบุคคล

3. ความพร้อมจากภาวะของจิตใจ (Psychological Readiness) เป็นความพร้อมที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล ซึ่งมีสาเหตุจากภาวะทางร่างกาย ภาวะทางสังคม และภาวะอื่นๆที่เข้ามามีบทบาทความพร้อมของจิตใจก็เป็นเรื่องที่ซับซ้อนเช่นกัน เพราะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายใน เป็นการพัฒนาสมอง การพัฒนาทางความคิด ค่านิยม ความต้องการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะแสดงออกทางพฤติกรรมในด้านต่างๆรวมทั้งความพร้อมที่จะเรียนรู้ได้

สนิท จิมเล็ก (2540 :101-102) กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความพร้อมในการเรียนภาษาไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ความพร้อมด้านร่างกาย ได้แก่ อวัยวะในการรับรู้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการเริ่มเรียนรู้ภาษา อวัยวะการเปล่งเสียงหรือการพูด นอกจากนี้กล้ามเนื้อต้องแข็งแรง อวัยวะครบถ้วนเป็นปกติ สามารถหยิบจับสิ่งของได้มั่นคง มีความสัมพันธ์กับสายตาดู ก็มีส่วนต่อการพัฒนาการเขียน เป็นต้น

2. ความพร้อมด้านสติปัญญา เช่นความสามารถในการคิด มีความคิดสร้างสรรค์มีความจำดี เข้าใจเหตุผล รู้จักแก้ปัญหา รับฟังคำอธิบายต่างๆเข้าใจและปฏิบัติตามได้ รู้จักสังเกตความสามารถเหล่านี้จะช่วยให้เด็กมีความพร้อมในการรับการพัฒนาทักษะทางภาษา

3. ความพร้อมด้านอารมณ์ ได้แก่ การมีอารมณ์มั่นคง สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ไม่โกรธง่าย มีความอดทน มีสมาธิ และความพยายามในการทำงาน และมีช่วงความสนใจสิ่งต่างๆนานพอสมควร

4. ความพร้อมด้านสังคม ได้แก่ การที่นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ทั้งการพูดจา การทำงาน การเล่น สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และสิ่งแปลกใหม่ของห้องเรียนโรงเรียนได้ มีความเชื่อเพื่อพ่อแม่ เห็นใจผู้อื่น ลดความขัดแย้งกับบุคคลอื่นและตกลงข้อขัดแย้งด้วยสันติวิธี

บันลือ พุทชะวัน (2533 : 6-7) กล่าวถึงสภาพการณ์ที่เด็กจะได้รับการสอนได้ดีมีข้อควรพิจารณาดังนี้

1. องค์ประกอบของความพร้อมทางกาย ควรพิจารณาถึงความเจริญเติบโตทั้งน้ำหนัก ส่วนสูง ความคล่องแคล่วว่องไว การใช้กล้ามเนื้อและอวัยวะที่จะช่วยให้เกิดการปฏิบัติได้ดี

2. องค์ประกอบของความพร้อมทางจิตใจหรือสติปัญญา ได้แก่ความสามารถในการจำทั้งสิ่งของ คำพูด หรือเรื่องราว และสถานที่ การตอบคำถาม การบอกลักษณะ อธิบาย หรือการเลียนแบบ ทำตามแบบอย่างต่างๆ รวมทั้งการใช้เชาว์ปัญญาด้วย

3. องค์ประกอบของความพร้อมทางอารมณ์ – สังคม ได้แก่ความสามารถที่จะอยู่ร่วมเรียนร่วม เล่นร่วมกันได้ดี ไม่ยื้อแย่งสิ่งของกัน มีอารมณ์ร่วมในการแสดงออกได้ดี

4. องค์ประกอบของความพร้อมทางจิตวิทยา อันมีส่วนประกอบได้แก่ ความมีสมาธิที่ยาวนาน การรู้จักชี้แจง ความสนใจในการอ่านภาพ การเล่าและขยายเรื่องที่เล่า

5. องค์ประกอบของความพร้อมทางพื้นฐานประสบการณ์ อันเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูจาก ทางบ้านและสภาพแวดล้อม การใช้คำพูดและภาษา ความสัมพันธ์ของครอบครัว และความคุ้นเคยต่อวัตถุ สถานที่ และบุคคลเป็นต้น

องค์ประกอบและปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนมีผลต่อการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน การที่ครูจัดกิจกรรมการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กโดยไม่คำนึงว่าเด็กบางคนมีความพร้อมในเรื่องนั้นๆแล้ว อาจทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้นครูจึงควรสังเกตและวิเคราะห์ความพร้อมของผู้เรียนแต่ละบุคคล

3.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพร้อม

นักจิตวิทยาหลายท่านสนใจศึกษาและค้นคว้าเรื่องของความพร้อม จนเกิดเป็นทฤษฎี เช่น Thorndike อารี พันธมณี (2534 :123) ได้กล่าวถึงกฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) ของ Thorndike ว่าหมายถึง สภาพความพร้อมหรือความมีวุฒิภาวะของผู้เรียนทั้งทางร่างกาย อวัยวะต่างๆ ในการเรียนรู้ และจิตใจ รวมทั้งพื้นฐานประสบการณ์เดิม สภาพความพร้อมของ หู ตา ประสาท สมอง กล้ามเนื้อ ประสบการณ์เดิมที่จะเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่หรือสิ่งใหม่ ตลอดจนความสนใจ ความเข้าใจต่อสิ่งที่เรียน ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมตามองค์ประกอบต่างๆดังกล่าว ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ ความพร้อมจึงจำแนกเป็น 3 สภาพดังนี้

1. เมื่อบุคคลพร้อมแล้วได้กระทำ ทำให้เกิดความพึงพอใจจะเกิดการเรียนรู้
พร้อม → ได้กระทำ → พอใจ → เกิดการเรียนรู้
2. เมื่อบุคคลพร้อมที่จะกระทำ แล้วไม่ได้ทำ ทำให้เกิดความไม่พอใจและไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้
พร้อม → ไม่ได้กระทำ → ไม่พึงพอใจ → ไม่เกิดการเรียนรู้
3. เมื่อบุคคลไม่พร้อมที่จะกระทำ แล้วต้องกระทำ ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจและไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้
ไม่พร้อม → ต้องกระทำ → ไม่พึงพอใจ → ไม่เกิดการเรียน

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมข้างต้น แสดงให้เห็นว่าความพร้อมในการเรียนมีส่วนสำคัญมากที่จะทำให้เด็กประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวในการเรียนล้วนขึ้นอยู่กับความพร้อมนั่นเอง

3.5 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความพร้อมในการเรียนภาษา

ความพร้อมเป็นสิ่งที่ครูควรจัดให้นักเรียน ได้มีการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเรียน เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดได้ดียิ่งขึ้น สุภาพ พรศิริกุล (2530 :38) กล่าวถึงการจัดกิจกรรม ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนภาษาไว้ 3 ประการสรุปได้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนป่วนเล่นควรจัดให้เหมือนว่าเด็กได้เล่นกิจกรรมนั้นเด็กจะสนใจสามารถเรียนรู้ได้โดยที่เด็กไม่รู้ตัว
2. การจัดสื่อที่จะนำมาใช้เพื่อให้เกิดความพร้อม โดยใช้สิ่งใกล้ตัวเด็กให้เด็กสัมผัสด้วยตัวเอง
3. ควรมีการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ เช่นการเล่นเกม การเล่านิทาน เพื่อให้เด็กมีความสุขและเพลิดเพลินอยู่ในชั้นเรียนทั้งวัน

สรุปว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมความพร้อมควรจัดให้เหมาะสมกับความพร้อมและความต้องการของเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความพร้อมในการเรียนภาษามากขึ้น

3.6 ความพร้อมกับการเรียนรู้

การเตรียมความพร้อมมีความจำเป็นมากในการเรียนรู้ภาษา นักเรียนจะสามารถเรียนรู้ได้ดี ถ้ามีความพร้อมในเรื่องที่กำลังจะเรียน ในเรื่องการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนมีผู้ทำการศึกษาค้นคว้าดังนี้

สุนีย์ ทองศิริประภา (2534) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบความพร้อมในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนอนุบาลซึ่งได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับการอ่านต่างกัน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนอนุบาลซึ่งได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับการอ่านมากจะมีความพร้อมในการอ่านภาษาไทยสูงกว่านักเรียนอนุบาลซึ่งได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับการอ่านน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

วาสนา ตองอ่อน (2535) ได้ศึกษาความพร้อมในการเรียนภาษาไทยของเด็กอายุ 6 และ 7 ปีในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ค่าร้อยละของจำนวนเด็กที่ผ่านเกณฑ์ความพร้อมในการเรียนภาษาไทยของเด็กอายุ 6 และ 7 ปีที่เรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพร้อมในการเรียนภาษาไทยของเด็กอายุ 6 และ 7 3) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความพร้อมในการเรียนภาษาไทยของเด็กอายุ 6 และ 7 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) เด็กอายุ 6 ปีและ 7 ปี ผ่านเกณฑ์ความพร้อมคิดเป็นร้อยละ 91.10 และ 92.10 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพร้อมของเด็กอายุ 6 ปี และ 7 ปี เท่ากับ 78.45 และ 86.14 3) ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างคะแนนความพร้อมของเด็กอายุ 6 ปี และ 7 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

นัยนา ผดุงสงฆ์ (2540) ได้ศึกษาเรื่อง การเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์ด้วยเกมการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับก่อนชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมความพร้อมด้วยเกมการศึกษาทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับก่อนชั้นประถมศึกษา มีความพร้อมทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี ถ้ามีความพร้อมในเรื่องที่กำลังจะเรียน นอกจากนี้ การเตรียมความพร้อมยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ทางทักษะทั้งในผู้เรียนปกติและผู้เรียนที่มีความบกพร่องด้านสติปัญญา

4. แนวคิดการเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning)

4.1 ความสำคัญของการเรียนรู้กระบวนการ

กระแสการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้กระบวนการ เพราะกระบวนการเป็นสิ่งที่ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษา 2542 ได้กล่าวไว้ในมาตราที่ 23 ว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

ทิสนา แคมมณี (2542 : 7 - 8) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ว่า แนวคิดใหม่เกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ ได้เข้ามาแพร่หลายในประเทศไทยเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา โดยมีนักการศึกษาได้มองเห็นว่า เนื้อหาความรู้ในโลกนี้ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ ผู้เรียนคงจะไม่สามารถเรียนรู้ได้หมด เขาคงจะต้องเลือกสรรสิ่งที่ตนเองสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ซึ่งเขาสามารถแสวงหาและศึกษาได้ด้วยตนเอง หากเขามีทักษะกระบวนการต่างๆ ที่จำเป็น แนวคิดในเรื่องการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะกระบวนการ ควบคู่ไปกับเนื้อหาความรู้หรือผลผลิต จึงเกิดขึ้น แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายว่า แม้แนวคิดนี้จะแพร่หลายมากกว่า 20 ปีแล้ว แต่การนำแนวคิดนี้ไปใช้ยังไม่กว้างขวาง และบังเกิดผลเท่าที่ควร

ชนาธิป พรกุล (2542 : 18-21) กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ว่าเราต้องสอนกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช่สอนเนื้อหาเพื่อที่เด็กจะสามารถนำเอากระบวนการที่ได้ไปหาความรู้ใหม่ได้

การประชุมสมัชชาการศึกษาเรื่องการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ (2539 :17) กล่าวว่า การศึกษาที่จะเอื้อต่อสภาพสังคมไทยในอนาคตที่มีความก้าวหน้ามั่นคงและความเสมอภาคต้องเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาตัวบุคคล ครอบคลุมและฉีกกำลังกันเป็นชุมชนเป็นสำคัญ โดยเน้นให้ระบบการศึกษาในอนาคตเป็นระบบที่สามารถเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของตัวบุคคล ครอบคลุม และชุมชน ส่งเสริมให้บุคคลมีความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับ " กระบวนการเรียนรู้ " เพื่อศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ปรับตัวได้กับสภาวะโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว

สรุปว่าการเรียนรู้ทักษะกระบวนการในการเรียนรู้เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ควรฝึกให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาทักษะกระบวนการต่างๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้

4.2 กระบวนการเรียนรู้ทักษะ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในวิชาภาษาไทย ควรจัดกระบวนการเรียนรู้ทักษะเพราะวิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่เน้นความสามารถทางด้านทักษะ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 20) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ทักษะว่าเป็นกระบวนการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนต่อเนื่อง โดยได้นำเสนอการเรียนรู้ทักษะ 2 แนวคิดได้แก่ แนวคิดของฟิตส์ (Fitts) และของบลูม (Bloom) ดังนี้

1.ฟิตส์ ได้แบ่งการเรียนรู้ทักษะไว้เป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การใช้ปัญญา (Cognitive) การเรียนทักษะในตอนนี้ ผู้เรียนต้องใช้ปัญญาในการวิเคราะห์ทักษะ และบอกได้ว่าทักษะอะไรที่ต้องเรียน ผู้สอนต้องบอกผู้เรียนได้ว่าคาดหวังให้ผู้เรียนต้องทำอะไรได้ และบอกให้ผู้เรียนรู้กระบวนการที่ถูกต้อง และการกระทำที่ไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้นบ่อยๆในแต่ละทักษะ

ตอนที่ 2 การทำพฤติกรรมได้ถูกต้อง (Fixation) การเรียนในตอนนี้ ผู้เรียนจะฝึกทักษะจนถูกต้องไม่มีผิดพลาด จนผู้เรียนทำทักษะนั้นได้ถูกต้องทุกครั้ง กรณีที่เป็นทักษะที่ซับซ้อน ผู้เรียนสามารถนำทักษะย่อยๆ มาเชื่อมต่อกันจนครบ ได้ถูกต้องทุกขั้นตอน

ตอนที่ 3 การทำได้อย่างอิสระ(Autonomous) การเรียนทักษะในตอนนี้ ผู้เรียนสามารถทำทักษะนั้นๆได้อย่างถูกต้อง และใช้เวลาในการทำได้อย่างรวดเร็ว ไม่มีความรู้สึกกังวลใจในการทำทักษะนั้น

2.บลูม ได้แบ่งการเรียนรู้ทักษะไว้เป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การรับรู้ (Perception) การรับรู้จะประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อยดังนี้

1.1 การเร้าความรู้สึก (Sensory stimulation) เป็นการกระตุ้นต่อประสาทความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ได้แก่ทางหู ตา มือ ลิ้น จมูกและกล้ามเนื้อ

1.2 ทางเลือกตัวนะ (Cue selection) เป็นการตัดสินใจว่าจะเลือกสิ่งเร้าใดที่ตนจะตอบสนอง

1.3 การแปลความหมาย (Translation)การแปลสิ่งเร้าแล้วตอบสนองออกมา

ขั้นที่ 2 การเตรียมพร้อม (Set) เป็นการปรับตัวทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสมองให้พร้อมที่จะทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบดังนี้

2.1 ความพร้อมทางสมอง เป็นความพร้อมทางความคิดที่ต้องมีมาก่อนอาศัยความรู้สึกที่มีมาก่อน

2.2 ความพร้อมทางร่างกาย เป็นการจัดทำของร่างกายให้พร้อม

2.3 ความพร้อมทางอารมณ์ เป็นการปรับเจตคติให้เกิดความตั้งใจ

ตอบสนอง

ขั้นที่ 3 การตอบสนองตามแนวทางที่ให้ (Guided Response) ได้แก่

3.1 การเลียนแบบ เป็นการตอบสนองตามแบบที่ให้ เช่นการทำให้ดูแล้วทำตาม

3.2 การลองผิดลองถูกเป็นความพยายามที่จะตอบสนองในรูปแบบต่างๆ

ขั้นที่ 4 การสร้างกลไก (Mechanism)เป็นการสร้างระบบวิธีการจากประสบการณ์ และความรู้ที่สะสมไว้แล้ว แสดงการตอบสนองอย่างมีความเชื่อมั่น

ขั้นที่ 5 การตอบสนองที่ซับซ้อน (Complex overt response) การตอบสนองในระดับนี้ต้องมีทักษะ มีการจัดทำที่มีประสิทธิภาพ จำแนกได้สองแบบคือ

5.1 การตอบสนองแบบไม่ลังเลใจ

5.2 การตอบสนองแบบอัตโนมัติ

ขั้นที่ 6 การดัดแปลงให้เหมาะสม (Adaptation) เป็นการเปลี่ยนกิจกรรมทางปัญญาให้สอดคล้องกับความต้องการแก้ปัญหาแบบใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการทางกาย

ขั้นที่ 7 การริเริ่มสิ่งใหม่ (Origination) เป็นการหาวิธีการแบบใหม่ มาจัดกระทำกับวัตถุประสงค์ โดยไม่เคยกระทำมาก่อน

สรุปว่ากระบวนการเรียนรู้ทักษะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนโดยการนำเข้าสู่ความรู้ สร้างการเรียนรู้ และแสดงออกซึ่งความรู้

4.3 หน้าที่และบทบาทของครูในการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ

จิรพรรณ รัตนวีระประดิษฐ์ (2535) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของครูในการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ ดังนี้

1. ครูต้องสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการต่างๆหรือแก้ปัญหาด้วยตัวของนักเรียนเอง และหลีกเลี่ยงการบอกความรู้
2. ครูควรศึกษาเนื้อหาสาระที่นำมาสอนอย่างละเอียด ถี่ถ้วน เพื่อกำหนดกระบวนการต่างๆขั้นต่างๆ ที่ต้องการให้นักเรียนฝึกได้เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน
3. ครูควรกำหนดภาระงานให้ชัดเจนเพื่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีโอกาสใช้ทักษะกระบวนการต่างๆได้

4. ครูควรยอมรับความจริงที่ว่า การเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการกินเวลามากแต่ก็มีคุณค่ามาก เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติเป็นระบบติดตัวไปใช้ในชีวิตจริง
5. ขณะที่นักเรียนดำเนินการตามกระบวนการแล้วมีอุปสรรค ครูควรช่วยแนะแนวทางเพื่อให้กระบวนการดำเนินต่อไปโดยไม่หยุดชะงัก
6. ก่อนสอนครูควรมีความเข้าใจและใช้กระบวนการต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง และจัดทำแผนการสอนที่เน้นกระบวนการไว้แล้ว เพื่อจะได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
7. ครูควรใช้คำถามประเภทถามให้คิด เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดได้กระทำกิจกรรมต่างๆ ต่อไป
8. ครูควรจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นที่ใช้ในกระบวนการแก่นักเรียนด้วย ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสอนที่เน้นกระบวนการ ดังนั้นครูจึงควรเข้าใจบทบาท และหน้าที่ ในการเรียนที่เน้นกระบวนการ

5. การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of learning)

5.1 ความหมายการถ่ายโยงการเรียนรู้

การถ่ายโยงการเรียนรู้นั้นเป็นความรู้เดิมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ในครั้งใหม่ของผู้เรียน ความหมายของคำว่า "การถ่ายโยงการเรียนรู้" (Transfer of learning) มีผู้กล่าวไว้มากมายดังต่อไปนี้

Blair, Jones, & Simpson (1968) ได้กล่าวถึงการถ่ายโยงการเรียนรู้ว่า หมายถึง การเรียนรู้เดิมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้หรือการตอบสนองครั้งใหม่

Ellis & Hunt (1977) กล่าวว่า การถ่ายโยงการเรียนรู้ หมายถึง ผลกระทบของการเรียนรู้ในครั้งก่อนซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ในครั้งใหม่

สุชา จันทน์เอม (2533 : 167) กล่าวถึงการถ่ายโยงการเรียนรู้ว่า หมายถึง ประสบการณ์หรือการกระทำในเรื่องหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อการกระทำในคราวต่อไป

อารี พันธุ์มณี (2534 : 167) กล่าวว่า การถ่ายโยงการเรียนรู้ หมายถึง การที่บุคคลได้เรียนรู้อย่างหนึ่งมาก่อน ซึ่งความรู้เดิมที่เรียนรู้มามีผลต่อการเรียนรู้ใหม่ หรือการกระทำกิจกรรมใหม่

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542 : 151) กล่าวว่า การถ่ายโยงการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการนำประสบการณ์ที่เรียนรู้ในอดีตมาใช้สัมพันธ์กับสถานการณ์ใหม่ที่กำลัง

เรียนรู้อยู่ในปัจจุบัน ผลของการเรียนรู้จากอดีตจะมีผลต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ซึ่งอาจเป็นการส่งเสริมหรือขัดแย้งก็ได้

จากความหมายดังกล่าว ผู้วิจัยขอสรุปความหมายของการถ่ายโยงการเรียนรู้ว่า หมายถึง การที่บุคคลเรียนรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใด แล้วความรู้ที่นั่นส่งผลต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ โดยอาจมีผลในทางบวก คือช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ใหม่ หรือมีผลในทางลบคือเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ใหม่

Ellis & Hunt (1977) ได้กล่าวถึงผลของการถ่ายโยงการเรียนรู้ว่ามี 3 ลักษณะดังนี้

1.การถ่ายโยงการเรียนรู้ทางบวก (Positive Transfer) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในลักษณะที่การเรียนรู้ในครั้งแรกส่งผลดีหรือส่งเสริมต่อการเรียนรู้ในครั้งที่สอง

2.การถ่ายโยงการเรียนรู้ทางลบ (Negative Transfer) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในลักษณะที่การเรียนรู้ครั้งแรกนั้น ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ครั้งที่สอง

3.การถ่ายโยงการเรียนรู้ที่เป็นศูนย์ (Zero Transfer) หรือไม่เกิดการถ่ายโอนเป็นการเรียนรู้ที่เมื่อเกิดการเรียนรู้ในครั้งแรกแล้วไม่ส่งผลกระทบใดๆต่อการเรียนรู้ครั้งที่สอง

สรุปว่าการถ่ายโยงการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ในครั้งก่อนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในครั้งใหม่ ซึ่งอาจส่งผลในทางส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ หรือไม่ส่งผลใดๆ ต่อการเรียนรู้ครั้งใหม่ก็ได้

5.3 ทฤษฎีการถ่ายโยงการเรียนรู้

อารี พันธุ์มณี (2534 :171-174) ได้อธิบายทฤษฎีการถ่ายโยงการเรียนรู้สรุปได้ดังนี้

1.ทฤษฎีการถ่ายโยงโดยความคล้ายคลึง

ธอร์นไดค์ (Thorndike) เป็นผู้ตั้งทฤษฎีขึ้นมาโดยเน้นความคล้ายคลึงกันทั้งในด้านเนื้อหา (content) วิธีการ (technique) และเจตคติ (attitude) ของผู้เรียนต่อสถานการณ์ การเรียนรู้ทั้งสองสถานการณ์ ทำให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ในทางบวก กล่าวคือ ถ้าการเรียนรู้ในสถานการณ์หนึ่งมีองค์ประกอบที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันกับอีกสถานการณ์หนึ่ง ก็จะทำให้เกิดการถ่ายโยงในทางบวกแต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าองค์ประกอบในสถานการณ์การเรียนรู้ทั้ง 2 สถานการณ์ขัดแย้งกัน ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนเกิดการถ่ายโยงทางลบขึ้น

2.ทฤษฎีการถ่ายโยงโดยการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์

นักจิตวิทยาในกลุ่มเกทตัลท์ (Cognitive) เป็นเจ้าของทฤษฎี ซึ่งมีแมกซ์ เวอร์ไทเมอร์ เป็นผู้นำร่วมกับคณะของเรา โดยแนวคิดของกลุ่มเน้นความเข้าใจ ความสัมพันธ์ของปัญหาในสถานการณ์นั้น และสามารถนำความเข้าใจดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในสภาพการณ์หรือ

ปัญหาอื่น จึงแสดงว่าเกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ กล่าวคือผู้เรียนมองเห็นภาพรวมของปัญหาทั้งหมด และรับรู้ด้วยความเข้าใจความสัมพันธ์ของสถานการณ์นั้น

3. ทฤษฎีการถ่ายโยงโดยการสรุปความเหมือน

จัตต์ (Judd) เป็นเจ้าของทฤษฎีที่มีความเชื่อว่า ความสามารถในการสรุปกฎเกณฑ์ เป็นหัวใจสำคัญทำให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะเป็นการนำเอาความรู้ที่สรุปเป็นกฎเกณฑ์ไปใช้ในการเรียนรู้หรือการแก้ปัญหาอื่นๆ ต่อไป สิ่งที่ควรให้ความสำคัญคือการถ่ายโยงการเรียนรู้ทางบวก กล่าวคือการถ่ายโยงการเรียนรู้เชิงบวกจะเกิดขึ้นมาก เมื่อสิ่งเร้าของสถานการณ์หนึ่งหรือสถานการณ์เดิมเหมือนหรือคล้ายกับอีกสถานการณ์หนึ่ง หรือสถานการณ์ใหม่ซึ่งอาจเหมือนหรือคล้ายในเนื้อหา วิธีการ และเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อสถานการณ์นั้นๆ ในทางตรงกันข้าม การถ่ายโยงเชิงลบจะเกิดขึ้นหาก สิ่งเร้าและการตอบสนองของสถานการณ์เดิมต่างกับสถานการณ์ใหม่

4. ทฤษฎีการถ่ายโยงการเรียนรู้โดยความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง

ออสกู๊ด (Osgood) เป็นเจ้าของทฤษฎีที่กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับการตอบสนอง (Response) มีผลต่อการถ่ายโยงการเรียนรู้ และเขาเชื่อว่าการถ่ายโยงการเรียนรู้จะมากหรือน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับการผสมผสานหรือความสัมพันธ์ระหว่างความคล้ายคลึงของการตอบสนองและสิ่งเร้าในการเรียนรู้สองอย่างนั่นเอง

จากทฤษฎีการถ่ายโยงการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ทฤษฎีการถ่ายโยงการเรียนรู้จะเน้นในเรื่องของความสัมพันธ์และความคล้ายคลึงของสิ่งที่จะเรียนรู้เดิมกับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่

5.4 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโยงการเรียนรู้

การถ่ายโยงการเรียนรู้นั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญดังที่ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) อธิบายถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโยงการเรียนรู้ว่าประกอบด้วย

1. ความคล้ายคลึงของสิ่งที่เรียนรู้ เมื่อเปรียบเทียบสิ่งที่เรียนรู้ระหว่างสิ่งเดิมกับสิ่งใหม่ ซึ่งมีการถ่ายโยงไปสู่กันนั้น จะพบว่าสิ่งทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน ความคล้ายคลึงของสิ่งที่เรียนรู้นี้อาจคล้ายกันในลักษณะของสิ่งเร้าก็ได้ หรืออาจคล้ายกันในการตอบสนองได้ ซึ่งความคล้ายคลึงของสิ่งที่เรียนรู้นี้ อาจส่งผลให้เกิดการถ่ายโยงในทางบวก หรือการถ่ายโยงในทางลบก็ได้

2. การถ่ายโยงการเรียนรู้ โดยอาศัยกฎเกณฑ์ สิ่งที่ทำให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ได้สิ่งหนึ่งก็คือ หลักของการเรียนรู้ ซึ่งการถ่ายโยงจะเกิดขึ้นเมื่อกฎเกณฑ์ของการเรียนรู้สิ่งหนึ่งในอดีตมีส่วนคล้ายคลึงกับการเรียนรู้สิ่งใหม่

3. การเรียนรู้เทคนิคในการเรียน บางครั้งสิ่งที่เรียนรู้เดิมกับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ อาจไม่มีลักษณะคล้ายคลึงกันแต่การถ่ายโยงทางบวกก็เกิดขึ้นได้ นั่นคือ ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้บทเรียนใหม่ได้รวดเร็วขึ้น ถ้าผู้เรียนทราบถึงเคล็ดของการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่จะช่วยให้การเรียนรู้ง่ายขึ้นและรวดเร็วขึ้น

4. การถ่ายโยงการเรียนรู้ต้องอาศัยการรับรู้ที่ดี ในการเรียนรู้สิ่งหนึ่งหากผู้เรียนสามารถรับรู้ในสิ่งนั้นได้มากเพียงใด เมื่อไปเรียนรู้สิ่งใหม่ การถ่ายโยงการเรียนรู้ก็จะมีโอกาสจะเกิดได้มากขึ้น

5. การถ่ายโยงการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้หลักการต่าง ๆ ที่จะเป็นความรู้พื้นฐานอย่างแม่นยำ

6. ถ้าผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้สิ่งเดิมสูง จะทำให้การถ่ายโยงไปสู่การเรียนรู้ สิ่งใหม่มีโอกาสสูงตามไปด้วย

การพิจารณาถึงการถ่ายโยงการเรียนรู้ควรต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโยงการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์ของครูผู้สอน

5.5 การสอนเพื่อให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้

การถ่ายโยงการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ครูควรจัดให้กับผู้เรียน เพราะจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยครูควรพิจารณาไม่ควรให้เกิดการถ่ายโยงในเชิงลบ เพราะจะเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้

อารี พันธมณี (34 :176-177) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ว่ามีหลายวิธี สรุปได้ดังนี้

1. การสัมพันธ์วิชา ครูควรเน้นและแสดงให้เด็กเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวโยงของวิชาต่างๆ

2. ความเข้าใจกฎเกณฑ์ของวิชาต่าง ๆ ในการสอนครูไม่ควรเน้นการท่องจำเนื้อหาเพียงอย่างเดียว แต่ต้องให้นักเรียนเข้าใจหลักการ วิธีการของสิ่งที่เรียน และสรุปเป็นกฎเกณฑ์เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆได้

3. ประสบการณ์กว้างขวาง ในการสอนครูควรส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์หลายรูปแบบ ทั้งการเรียนด้วยตนเอง ศึกษาค้นคว้านอกสถานที่ และฝึกปฏิบัติ

4. เชาวน์ปัญญาของผู้เรียน ครูควรคำนึงถึงสติปัญญาของผู้เรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล

5.ทัศนคติและอุดมคติของเด็ก ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาทัศนคติและอุดมคติ เพราะทัศนคติและอุดมคติมีผลต่อการเรียนรู้และการทำงานของเด็ก

6.การฝึกฝนตนเอง ครูควรให้โอกาสให้นักเรียนฝึกฝนตนเอง หลังจากที่เรียนรู้มาแล้วเพื่อให้เด็กเกิดทักษะความชำนาญ

7.สถานการณ์จำลองในการสอน ครูควรจัดสถานการณ์การเรียนรู้ในห้องเรียน ให้สอดคล้องกับสภาพนอกห้องเรียน

8.ความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ในการเรียนการสอนครูควรสอนเป็นลำดับขั้นจากง่ายไปหายาก จากใกล้ตัวไปหาไกลตัว และในการเรียนรู้ควรเน้นให้มีการต่อเนื่องสม่ำเสมอ ให้เป็นขั้นเป็นตอน

9.การถ่ายโยงการเรียนรู้ในเชิงลบ ครูควรพิจารณาและระมัดระวัง ในเรื่องการเรียนรู้เชิงลบ เพราะไม่เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ครูจึงควรหลีกเลี่ยง และจัดลำดับขั้นตอนเพื่อให้เกิดการถ่ายโยงเชิงบวก จึงจะเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ครูควรเน้นให้เกิดการถ่ายโยงในทางบวก เพราะจะเป็นประโยชน์กับการเรียนรู้ใหม่ของผู้เรียน

5.6 การถ่ายโยงการเรียนรู้กับการเรียนรู้

การถ่ายโยงการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการนำประสบการณ์ที่เรียนรู้ในอดีตมาใช้สัมพันธ์กับสถานการณ์ใหม่ในปัจจุบัน ซึ่งในเรื่องของการถ่ายโยงการเรียนรู้มีผู้ศึกษาวิจัยผลของการถ่ายโยงการเรียนรู้กับการเรียนรู้ เช่น

Marie (1995) ได้ศึกษาลักษณะของนักศึกษาที่ทำงานกับสังคมที่มีอิทธิพลต่อการถ่ายโยงการเรียนรู้จากห้องเรียนไปสู่สนามปฏิบัติ พบว่า การรับรู้ของการเรียนรู้การถ่ายโยงได้จาก 5 ตัวแปร คือ 1) ทักษะทางการเรียนและความพยายาม 2) ความสามารถทางสติปัญญา 3) ระดับการศึกษา 4) คะแนนเฉลี่ย 5) ระดับงานสังคม โดยประสบการณ์และความสามารถทางสติปัญญา จะทำนายทักษะและความพยายามของนักเรียน การรับรู้การถ่ายโยงการเรียนรู้จะช่วยเพิ่มแรงจูงใจ นอกจากนี้ยังพบว่ากระบวนการทางปัญญาเกี่ยวข้องกับ การถ่ายโยงและความสำเร็จของนักเรียน วิธีการสอนควรสัมพันธ์กับเนื้อหา และสภาพแวดล้อมของผู้เรียน

Marie (1996) ได้ศึกษาผลของความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนรู้แบบค้นพบ และเมตาคอกนิชันที่มีต่อการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนการถ่ายโยง ผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความอดทนและความชำนาญ มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการถ่าย

โยงการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบการเรียนรู้การสอนเมตาคognitionที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางภาษาและปรับเปลี่ยนการถ่ายโยง

จารุภา วงศ์ช่างหล่อ (2542) ได้ศึกษาผลของการเชื่อว่าจะถูกทดสอบเป็นรายบุคคลต่อการถ่ายโอนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหากลุ่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลของการเชื่อว่าจะถูกทดสอบเป็นรายบุคคลกับการไม่ทราบว่าจะมีการทดสอบรายบุคคลต่อการถ่ายโอนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) การเชื่อว่าจะถูกทดสอบเป็นรายบุคคลไม่มีผลต่อการถ่ายโอนการเรียนรู้ 2) ผลการถ่ายโอนการเรียนรู้ในเงื่อนไขการถ่ายโอนจากกลุ่มสู่กลุ่มของการเชื่อว่าจะถูกทดสอบเป็นรายบุคคลน้อยกว่าการไม่ทราบว่าจะมีการทดสอบเป็นรายบุคคล 3) การเชื่อว่าจะถูกทดสอบเป็นรายบุคคลทำให้การเรียนรู้ครั้งแรกของรายบุคคลเกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้การแก้ปัญหาดีกว่าการเรียนรู้ครั้งแรกเป็นกลุ่ม 4) การเชื่อว่าจะถูกทดสอบเป็นรายบุคคลทำให้การถ่ายโอนสู่บุคคลเกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้การแก้ปัญหาดีกว่าการถ่ายโอนสู่กลุ่ม 5) การไม่ทราบว่ามีการทดสอบเป็นรายบุคคลทำให้การเรียนรู้ครั้งแรกเป็นกลุ่มเกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้การแก้ปัญหาดีกว่าการเรียนรู้ครั้งแรกเป็นรายบุคคล 6) การไม่ทราบว่าจะมีการทดสอบเป็นรายบุคคลทำให้การถ่ายโอนสู่กลุ่มเกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้การแก้ปัญหาดีกว่าการถ่ายโอนสู่บุคคล 7) ผลการทดสอบรายบุคคลของการเชื่อว่าจะถูกทดสอบเป็นรายบุคคลไม่แตกต่างจากการไม่ทราบว่ามีการทดสอบเป็นรายบุคคล

ผลของการศึกษาการถ่ายโยงการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการถ่ายโยงมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ภาษา และช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้มีผู้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้มากมาย เช่น

Eysench (1972 : 28) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าเป็นขนาดของความสำเร็จที่ได้จากการทำงานที่ต้องอาศัยความพยายามจำนวนหนึ่งซึ่งอาจมาจากการทำงานที่ต้องอาศัยความสามารถทางร่างกายหรือสมอง

Good (1959 : 7) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึงความสามารถในแสดงออกซึ่งความรู้ และทักษะต่างๆที่ได้เรียนมาแล้ว

ดังนั้นสรุปว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึง ความสามารถทางการเรียนรู้ของบุคคลที่เกิดขึ้นภายหลังจากจบการจัดการเรียนการสอน

4.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การจัดการเรียนการสอนนั้น ผลสัมฤทธิ์เป็นเครื่องมือในการชี้วัดความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้

Gagne (1970:42-45) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า ในกระบวนการเรียนรู้ใดๆมีองค์ประกอบหลัก 2 ประการ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านพันธุกรรม เป็นส่วนที่บุคคลได้รับปัจจัยทางชีววิทยาซึ่งมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่หลายองค์ประกอบด้วยกันซึ่งนักจิตวิทยาให้ความสนใจเป็นพิเศษ ได้แก่สติปัญญาและความถนัด สติปัญญาเป็นความสามารถทางสมองที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัวสถานการณ์ใหม่ และเป็นที่ยอมรับกันว่าสติปัญญาของคนได้รับการถ่ายทอดมาทางพันธุกรรมแต่ยังมีองค์ประกอบบางอย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ประสบการณ์เรียนรู้ และความสนใจ

2. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม เป็นส่วนที่บุคคลได้รับมาจากการเรียนรู้ สังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้เรียน ด้านบุคลิกภาพของครู ด้านอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษา

Bloom (1976 : 167 – 176) ได้ทำการศึกษาดูตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งแบ่งเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. พฤติกรรมด้านความรู้ หมายถึง ความสามารถในด้านต่างๆของผู้เรียนซึ่งประกอบด้วยความถนัดและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน

2. ด้านจิตพิสัย หมายถึง สภาพการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่ได้แก่ความสนใจ เจตคติต่อการเรียน การยอมรับ ความสามารถของบุคคล ซึ่งลักษณะเหล่านี้ อาจเปลี่ยนแปลงหรือคงอยู่ได้

3. คุณภาพการสอน หมายถึง ผลที่ผู้เรียนจะได้รับผลสำเร็จในการเรียนรู้ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การเสริมแรงจากครู การแก้ไขข้อผิดพลาดและผลย้อนกลับของการกระทำ

ในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับใช้ในการตัดสิน พิจารณาความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลในการสนับสนุนหรือขัดแย้งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ได้แก่ ตัวผู้เรียนเองและสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน

5. เจตคติต่อการเรียน

5.1 ความหมายของเจตคติ

เจตคติของผู้เรียนที่มีต่อชั้นเรียนและผู้สอนนั้นส่งผลต่อการเรียนรู้ภาษา หากผู้เรียนมีความรู้สึกว่าการเรียนในชั้นเรียนมีความน่าสนใจ ทำท่าย และสนุกสนาน จะส่งผลให้ผู้เรียนใช้ความพยายามในการเรียนมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียน นักการศึกษาได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ดังนี้

Kendler (1963 : 572) กล่าวถึงเจตคติว่า เจตคติคือความพร้อมของแต่ละบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองสิ่งเร้าในสังคมรอบตัวหรือเป็นแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมในทางสนับสนุนหรือต่อต้านสภาพการณ์ บุคคล สถาบัน หรือแนวโน้มความคิดบางอย่าง

Allport (1967 : 256) กล่าวถึงความหมายเจตคติว่า คือสภาพการณ์ความพร้อมของจิตใจ และประสาทที่เกิดจากประสบการณ์เป็นตัวกำหนดลักษณะการตอบสนองของบุคคลที่มีต่อวัตถุหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

Good (1973 : 49) กล่าวว่า เจตคติคือความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งอาจเป็นการเข้าหาหรือต่อต้านบุคคล สถานะการณ์บางอย่างหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น รักเกลียด กลัว ไม่พอใจต่อสิ่งนั้น

Thurstone (1982 : 351) กล่าวว่า เจตคติเป็นผลรวมทั้งหมดเกี่ยวกับความรู้สึกของมนุษย์ ความคิด ความกลัวต่อบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งความคิดเป็นสัญลักษณ์ของเจตคติ หากต้องการวัดเจตคติสามารถวัดโดยวัดความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ เพราะเจตคติเป็นระดับความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและลบที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด

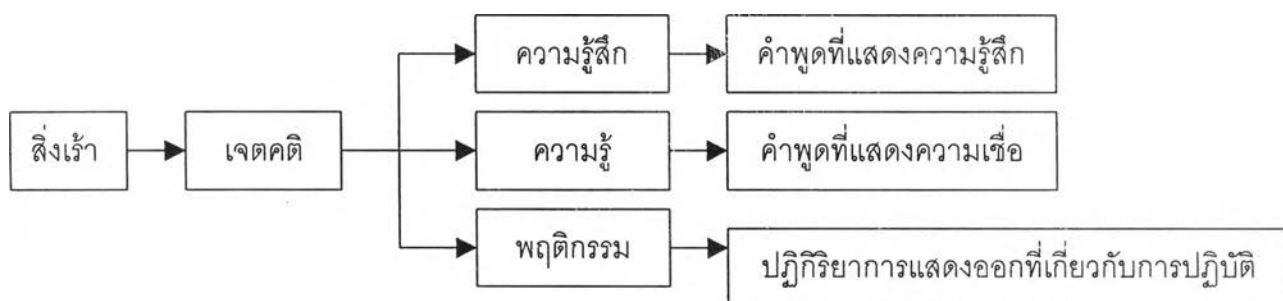
จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าเจตคติหมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีระดับมากน้อยในด้านบวกหรือด้านลบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นผลมาจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคลนั้นๆ

5.2 องค์ประกอบของเจตคติ

เจตคติมีองค์ประกอบที่มีความสำคัญซึ่งนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังที่ McGuire (1969 : 155 - 156) อธิบายองค์ประกอบของเจตคติว่ามี 3 ส่วนคือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้สรุปและประเมินข้อมูลต่างๆ
2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นลักษณะทางอารมณ์ที่แสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นทั้งทางบวกและทางลบ
3. องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม (Behavior Component) คือความพร้อมที่จะกระทำ ซึ่งเป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจ ที่แสดงออกมาในรูปการพฤติกรรมต่างๆ ด้วยการยอมรับหรือปฏิเสธ

Triadis (1971 : 3) สรุปถึงเจตคติต่างๆของบุคคลว่าประกอบด้วยองค์ประกอบสามประการ คือ ด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

สรุปว่า เจตคติมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือองค์ประกอบด้านความรู้ องค์ประกอบด้านความรู้สึก และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม ซึ่งแต่ละด้านล้วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

5.3 การพัฒนาเจตคติในการเรียนการสอน

เจตคติเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ ตลอดจนอารมณ์ของบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกระทำ หากบุคคลมีเจตคติที่ดี ย่อมมีพฤติกรรมที่ดีตาม แต่ถ้าเจตคติไม่ดี ย่อมแสดงพฤติกรรมไม่ดีตามไปด้วย ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาเจตคติในการเรียน การสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีในการเรียนการสอน

Bloom and Others (1971 : 228 – 230) กล่าวถึงเจตคติของบุคคลว่าควรมีรูปแบบของการพัฒนาตามลำดับขั้น ดังนี้

1. มีการรับรู้สิ่งเร้า ตลอดจนมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งเร้านั้นๆ

2. มีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าไปในทิศทางที่บุคคลนั้นยอมรับและจัดเรียงลำดับของพฤติกรรม หรือจัดประเภทของลักษณะการตอบสนองนั้นๆตามลักษณะของความพอใจ

3. จัดสร้างคุณค่า หรือค่านิยมจากการตอบสนอง โดยมีเงื่อนไขหรือข้อตกลงของสภาวะของสิ่งเร้าเป็นตัวกำหนดลำดับขั้นของแบบแผนในการสร้างคุณภาพ

4. จัดระเบียบค่านิยมนั้น ให้อยู่ในระบบของมโนภาพ

5. จัดนำค่านิยมเหล่านั้นมาสร้างเป็นนิสัย

การเรียนรู้วิชาต่างๆเจตคติมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพราะถ้าผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีกับวิชาที่เรียนแล้ว ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ อยากเรียน มีความตั้งใจในการเรียน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในการจัดการสอนสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนชิปปาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางภาษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นี้ จำเป็นต้องอาศัยเนื้อหาสาระการเรียนรู้กลุ่มทักษะภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา การสร้างความรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางภาษา การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนชิปปาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียน เพื่อนำมาจัดการสอนให้สอดคล้องการสอนภาษาไทยตามรูปแบบการเรียนการสอนชิปปาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางภาษา โดยผู้วิจัยได้สร้างขั้นตอนการสอน 6 ขั้น คือ ขั้นสำรวจความรู้เดิม ขั้นสร้างความรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางภาษาขั้นฝึกทักษะ ขั้นแลกเปลี่ยนความรู้ ขั้นสรุปจัดระเบียบความรู้และวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ขั้นประยุกต์ใช้ ซึ่งจะส่งผลต่อต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3